

**”MARJOJA, SOKERIA, MAUSTEHEINÄÄ.
MUKAVAA OLI.”**

**Ravintolapäivä osallisuuden mahdollistajana
erityistä tukea tarvitsevalle ryhmälle**

Maiju Kolehmainen
Miisa Sankila

Opinnäytetyö
Joulukuu 2012

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys, ja liikunta-ala

Tekijä(t) KOLEHMAINEN, Maiju SANKILA, Miisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 7.12.2012
	Sivumäärä 55	Julkaisun kieli suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "MARJOJA, SOKERIA, MAUSTEHEINÄÄ. MUKAVAA OLI." Ravintolapäivä osallisuuden mahdollistajana erityistä tukea tarvitsevalle ryhmälle		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KETOLA, Tuija NIINIVIRTA, Mari		
Toimeksiantaja(t) KVPS Tukena Päivänsäteen Palvelukoti		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä KVPS Tukena Oy:n Päivänsäteen palvelukodin kanssa. Työn tarkoituksena oli mahdollistaa erityistä tukea tarvitsevan vapaaehtoisen aikuisen osallistuminen kansainväliseen Ravintolapäivään. Kansainvälinen Ravintolapäivä on vapaaehtoisten voimin ideoitua ja toteutettua kansalaistoimintaa, jossa karnevaalinomaisesti kuka tahansa voi yhden päivän aikana perustaa oman ravintolan tai kahvilan.</p> <p>Työn tavoitteena oli mahdollistaa osallistuminen Ravintolapäivään sekä lisätä tasa-arvon toteutumista kansalaisena osallistumisen kautta. Työn kautta haluttiin olla edistämässä ja vaikuttamassa yleisesti vallitseviin asenteisiin erityistä tukea tarvitsevia ja vammaisia henkilöitä kohtaan. Lisäksi pyrittiin lisäämään tasa-arvoa ja lieventämään ennakkoluuloja olemalla näkyvillä median eri kanavissa.</p> <p>Erityistä tukea tarvitsevan ryhmän oman äänen kuuluviin saattamista tuettiin eri menetelmillä, kuten kuvamateriaalin, selkokielen sekä struktuurin avulla. Projektin suunnitteluprosessi lähti käyntiin helmikuussa 2012 ja itse toteutus oli Ravintolapäivänä 19.8.2012. Kahvila sijaitsi Jyväskylän keskustan tuntumassa, Toivolan vanhalla pihalla ja kahvila keräsi asiakkaita kolmen tunnin aikana lähes 200.</p> <p>Opinnäytetyössä on kuvattu projektin suunnittelu- ja toteutusprosessi. Projektin toiminnallinen osuus lähti liikkeelle työelämän yhteistyökumppanin yhteistyösopimuksesta huhtikuussa 2012, mistä se eteni Ravintolapäivä-ryhmän valikoitumiseen rekrytoinnin kautta. Ryhmään valikoitui vapaaehtoisuuden pohjalta neljä henkilöä. Tämän jälkeen projekti eteni ryhmän tapaamiskertojen kautta kohti varsinaista toteutusta. Tapaamiskerroilla ryhmä suunnitteli ja valmistautui tulevan oman kahvilan toteutukseen.</p> <p>Toteutuksen jälkeen kerättiin palautetta työelämän yhteistyökumppanilta sekä ryhmäläisiltä. Palautetta kerättiin myös kahvilan asiakkailta Ravintolapäivänä. Palautteen avulla arvioitiin projektin onnistumista sekä kehittämiskohteita jatkoa ajatellen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) toiminnallisuus, osallisuus, Ravintolapäivä, kansalaisuus		
Muut tiedot		

Author(s) KOLEHMAINEN, Maiju SANKILA, Miisa	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 7.12.2012
	Pages 55	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title "BERRIES, SUGAR AND FLAVOUR-GRASS. IT WAS NICE." Implication for people with special needs through participating to the Restaurant Day		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) KETOLA, Tuija NIINIVIRTA, Mari		
Assigned by KVPS Tukena Ltd Päivänsäde resident home		
Abstract <p>This functional thesis work was carried out in association with the resident home Päivänsäde run by the KVPS Tukena Ltd. The purpose of this thesis was to enable the participation of an adult volunteer with special needs in the national Restaurant Day. The National Restaurant Day is a food carnival civic activity planned and implemented by volunteers during which anyone can set up a restaurant or a coffee shop for one day.</p> <p>The goal of this thesis was to enable the participation of a volunteer with special needs in the national Restaurant Day and promote equality through civic participation. The aim was to have an impact on the common attitude towards people with special needs and disabilities. Through this thesis the aim was to promote equality and reduce prejudice by being visible in the media.</p> <p>Making the own voice of a person with special needs heard was supported with several methods such as picture communication, simplified language and structure. The design process of the project started in February 2012 and it was implemented during the Restaurant Day on the 19th August 2012. The coffee shop was located near the center of Jyväskylä, in Toivola's old courtyard. The coffee shop had approximately 200 customers in three hours.</p> <p>The thesis is a description of the planning and implementation process of the project. The planning started with a collaboration contract with the partner in May 2012 from where it progressed to the selection of the Restaurant Day-group through a voluntary recruitment process. Four volunteers were welcomed to the group. After the recruitment the project progressed through group meetings towards the actual Restaurant Day, which was in August 2012. During the meetings the group designed and prepared for their own coffee shop.</p> <p>After the project's implementation feedback was collected from the partner and the group. Additionally, feedback was also collected from the coffee shop customers during the Restaurant Day. The aim of the feedback was to evaluate success of the project and the need for development.</p>		
Keywords functionality, implication, Restaurant Day, citizenship		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	5
3	KANSALAINEN OSALLISENA YHTEISÖSSÄ.....	6
3.1	Kansalaisuus ja aktiivinen kansalainen	6
3.2	Kansalaisuus kehitysvammaisuuden näkökulmasta.....	7
3.3	Osallisuus.....	10
3.4	Osallisuus kehitysvammaisuuden näkökulmasta	12
4	RAVINTOLAPÄIVÄ – KOKO KANSAN KARNEVAALI	13
4.1	Ravintolapäivä.....	13
4.2	Kansainvälisesti ainutlaatuinen ilmiö	14
4.3	Ravintolapäivä on suunnattu kaikille	16
5	KELLARIKAHVILAN TOTEUTUS.....	18
5.1	Yhteistyökumppanit	18
5.2	Vapaaehtoisten rekrytointi	19
5.3	Aikataulu	20
5.4	Ryhmätapaamiskerrat	20
5.5	Ryhmäläisten oma ääni.....	23
5.6	Kellarikahvila Ravintolapäivässä	25
5.7	Osallisuuden toteutuminen Kellarikahvilassa	28
5.8	Tiedottaminen ja sosiaalinen media	29
6	PALAUTE	30
6.1	Työelämän yhteistyökumppanin palaute	30
6.2	Ryhmäläisten palaute.....	33
6.3	Kellarikahvilan asiakkaiden palaute.....	36
7	POHDINTA.....	37
8	LÄHTEET	43
9	LIITTEET	46

LIITTEET

Liite 1. Ravintolapäivä-projektin aikataulu 2012	46
Liite 2. Marjasmoothien valmistuksen kuvallinen resepti	47
Liite 3. Kuvaus- ja haastattelulupa.....	48
Liite 4. Palautekysely työelämän yhteistyökumppanille sivu 1	49
Liite 4. Palautekysely työelämän yhteistyökumppanille sivu 2.....	50
Liite 5. Palautekysely ryhmälle	51
Liite 6. Kellarikahvilan asiakkaiden palautekysely sivu 1	52
Liite 6. Kellarikahvilan asiakkaiden palautekysely sivu 2.....	53
LIITE 7 Esitiedote medialle.....	54
LIITE 8 Sähköpostitiedote Kellarikahvilasta.....	55

KUVIOT

KUVIO 1. AAIDD:n määritelmä kehitysvammaisen toimintakyvystä	8
KUVIO 2. Kansalaisuuden näkökulma	9
KUVIO 3. Osallisuuden portaat	12
KUVIO 4. Matka osalliseksi Ravintolapäivä-projektissa	28

KUVAT

KUVA 1. Aikataulujana	20
KUVA 2. Esimerkki kuvamateriaalin käytöstä.....	21
KUVA 3. Asiakaspalvelukortit	22
KUVA 4. Esimerkki äänestämistuloksesta.....	24
KUVA 5. Kellarikahvilan hinnasto	25
KUVA 6. Kellarikahvila ulkoa	26
KUVA 8. Kellarikahvilan mainoskyltti	27

1 JOHDANTO

Toiminnallisen opinnäytetyömme aiheena oli mahdollistaa erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden osallistuminen kansainväliseen Ravintolapäivään elokuussa 2012. Kiinnostuimme tästä aiheesta, koska sen kautta pääsisimme toteuttamaan ammatillisesti ohjattuja ja jaettuja arjen tekoja (Vilkkä 2010). Halusimme päästä työn kautta myös kehittämään ohjaus- ja organisointitaitoja sekä olemaan mukana uuden idean soveltamisessa työelämässä. Sosiaalialan työn ydin on ihmisarvon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien edistäminen. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian eettinen ohjeistus ohjaa työntekijää valinnoissa ja velvollisuuksissa asiakastyössä. Se velvoittaa edistämään asiakkaan osallistumisoikeutta ja itsemääräämistä. Ammatillaisen tulisikin parantaa asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa ja edistää siinä täysivaltaisuuden jäsenyyden toteutumista. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005, 8.)

Kansainvälinen Ravintolapäivä on vapaaehtoisten voimin ideoitua ja toteutettua kansalaistoimintaa, jossa karnevaalinomaisesti kuka tahansa voi yhden päivän aikana perustaa oman ravintolan tai kahvilan. Se on toimintaa ihmisiltä ihmisille, missä ruuan siivittämänä syntyy aitoja kohtaamisia ja kokemuksia eli elämyksiä. (ravintolapaiva.org 2012.) Ravintolapäivään osallistunut ryhmämme koostui vapaaehtoisista kehitysvammaisista aikuisista, jotka valikoituivat KVPS Tukena Oy Päivänsäteen palvelukodin asukkaista.

Kehitysvammaisen henkilön osallistuminen kansalaistoimintaan edellyttää erityistä tukea toiminnan suunnittelussa, valmistelussa ja itse toteutuksessa. Tästä syystä työskentely ryhmän kanssa aloitettiin toukokuussa 2012. Työskentelimme prosessimaisesti, ja ryhmän päätösten ja valintojen kautta etenimme teemoista ja aiheista kohti Ravintolapäivää. Osallistuimme omalla Kellarikahvilalla 19. elokuuta 2012 järjestettyyn Ravintolapäivään. Kehitysvammaisten henkilöiden tasavertainen kansalaisuuden toteutuminen on vielä monella ainoastaan osa-alueella ajatus tai pyrkimys. Ihmisoikeuksien toteutuminen ja kansalaisuuteen kasvaminen on arjen ja yhteiskunnan ajankohtais-

ten ilmiöiden parissa elämistä ja toimimista. Kehitysvammaisille ihmiselle toimijuus itsenäisesti voi olla haasteellista, ja he tarvitsevat siihen tukea ja ohjausta. Sosiaalialan ammattilaisina meidän tehtävänä on lisätä tasa-arvoisuutta osallisuuden mahdollisuuksia lisäämällä. Tasa-arvon näkökulmasta on perusteltua nähdä kehitysvammaiset henkilöt mukana ajankohtaisissa ilmiöissä.

Suomen vammaispoliittisen ohjelman 2010–2015 (121–122) mukaan avoimessa yhteiskunnassa kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut vahvistavat kaikkien kansalaisten hyvinvointia ja osallisuutta. Lähtökohtana yhteiskunnassa tulisi olla, että myös erityistä tukea tarvitsevat henkilöt osallistuvat vapaa-ajan toimintaan yhdessä muiden kanssa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikilla on mahdollisuus olla kulttuurin tekijöitä ja tuottajia eli toimijoita.

Opinnäytetyöhömme isona osana kuului lehdistön ja median tiedottaminen projektista ja siihen valmistautumisesta. Ravintolapäivän sivustojen ravintolapaiva.org kautta tiedottaminen asiakkaille oli helppo ja mutkaton tapa kertoa osallistumisesta Ravintolapäivään. Sen lisäksi tavoitteenamme oli myös tehdä asenteellista vaikuttamistyötä median avulla ja tuoda näkyväksi tapaa ja mahdollisuuksia valmistautua Ravintolapäivään. Tiedottamisessa emme halunneet korostaa ryhmämme erityisen tuen tarvetta, vaan tasa-arvon toteutumisen vuoksi puhuimme kahvilan taustalla työskentelevistä vapaaehtoisista. Hyvinvoinnin ja tasavertaisuuden toteutuminen vammaisten henkilöiden kohdalla edellyttää muutosta yhteiskunnassa niin poliittisella tasolla kuin kulttuurissa. On pyrittävä pois me-te-ajattelusta, jossa vammaiset ovat vastakkainasteltuna vain hyödyn saajia. Kaikilla yhteisöjen jäsenillä on erilaisia tarpeita riippumatta toimintakyvystä ja ominaisuuksista. (Vehmas 2005, 211.)

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Vilkan (2010) mukaan toiminnallinen opinnäytetyö on ohjattuja ja jaettuja tekoja arjessa. Halusimme lähestyä aiheitamme arjen ja yhdessä tekemisen kautta. Opinnäytetyömme tavoitteena oli mahdollistaa vapaaehtoisten erityistä tukea tarvitsevien aikuisten osallistuminen kansainväliseen Ravintolapäivään 19.8.2012 sekä lisätä tasa-arvon toteutumista kansalaistoiminnassa. Lähtökohtana oli mahdollistaa osallistujien omien ideoiden ja taitojen hyödyntäminen sekä oman äänen esiintuominen ravintolan perustamisessa. Toiminnan avulla toivoimme myös osallisuuden kokemuksen lisääntyvän kehitysvammaisen henkilön elämässä.

Tavoitteenamme oli myös tuottaa uusia ideoita työelämälle osallistumalla kaikille avoimeen kansalaistoiminnan malliin eli Ravintolapäivään. Tarkoituksenamme oli myös tuoda uusi idea osallistumisesta ja sen mahdollisuuksista vammaisten parissa työskenteleville työntekijöille.

Halusimme osaltamme olla edistämässä ja vaikuttamassa yhteiskunnassa vallitseviin asenteisiin erityistä tukea tarvitsevia ja vammaisia henkilöitä kohtaan. Tavoitteenamme oli edistää tasa-arvoa ja lieventää ennakkoluuloja vammaisuutta kohtaan olemalla näkyvillä eri medioissa. Oman ammatillisen kasvumme näkökulmasta tavoitteenamme oli kartuttaa omia ohjaus- ja organisointitaitoja sekä saada kokemusta mediayhteistyöstä.

Työelämän yhteistyökumppanina toimi KVPS Tukena Oy:n Päivänsäteen palvelukoti. Päivänsäteen palvelukoti tarjoaa oman kodin 23 kehitysvammaiselle tai erityistä tukea tarvitsevalla asukkaalla. KVPS Tukena Oy tuottaa monipuolisia, ihmisläheisiä palveluita ja se kehittää palvelumalleja ja niiden sisältöjä yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. (KVPS Tukena OY Päivänsäteen palvelukoti.)

3 KANSALAINEN OSALLISENA YHTEISÖSSÄ

Kansan ja yhteisön kulttuuri heijastelee sen omaa elämää ja aikakautta. Globalisaation lisäksi kulttuurilliset ja yhteisöjen maailmanlaajuiset ilmiöt heijastelevat moniulotteisesti yhteiskunnassa. Kansalaisuus on tällä hetkellä muutoksessa, jossa valtiojohtoisen ajattelutavan sijaan on vahvistanut paikallisella tasolla toimiminen. (Harju 2010, 25–27.). Kansalaiset siis itse määrittävät elämänsä lähiyhteisössä. Se tiivistää yhteisöjä ja voi siten lisätä jäsentensä yhteenkuuluvutta ja mahdollistaa osallistumisen eri muotoja.

3.1 Kansalaisuus ja aktiivinen kansalainen

Syntymässä saatu kansalaisuus sisältää henkilöpapereiden lisäksi kulttuurin ja sukupolvien kautta opitun tavan olla oman yhteisönsä jäsen (Niemi 2009, 275). Perustuslain edellyttämänä, Euroopan unionin jäsenmaana sekä YK:n ihmisoikeussopimusten mukaisesti Suomen on turvattava kaikkien sen jäsenten eli kansalaisten ihmisarvon loukkaamattomuus ja perusoikeudet (L 11.6.1999/731, L 4.11.2011/1112).

Kansalaistoiminta voidaan määritellä ihmisen toimintana itsestä ulospäin, yhdessä ja yhteiseksi hyväksi. Kansalaistoiminnassa yhteisön yksilöt ovat aktiivisia ja motivoituneita toimijoita. (Harju 2010, 12–18,19.) Aktiivinen kansalaisuus on vapaaehtoista yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämistä. Se on toimintaa ja vaikuttamista, johon innostetaan osallistumaan eri menetelmin (Kurki 2006, 19–21). Vaikuttaminen ja toimiminen voi näkyä ihmisen elämässä esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan osallistumisena.

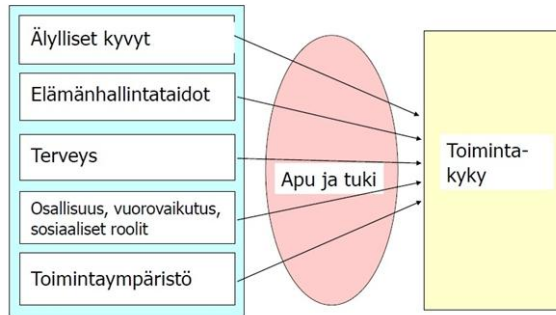
Vastakohtana aktiiviselle kansalaisuudelle voidaan nähdä passiivinen ja statuksellinen kansalaisuus, jossa nautitaan vain kansalaisen perusoikeuksista (Harju 2005). Yhteiskunnassa näkyy tällä hetkellä uudenlainen osallistumisen ja vaikuttamisen luonne. Esimerkiksi projektinomaisuus ja lyhytaikaisuus vaikuttavat siihen, miten yksilö osallistujana ja vapaaehtoisena sitoutuu toimintaan. (Harju 2010, 34–35)

3.2 Kansalaisuus kehitysvammaisuuden näkökulmasta

On yksilöllistä, miten kehitysvammaisuus ja erityisen tuen tarve vaikuttaa ihmisen elämässä. Jokaisella ihmisellä, myös erityistä tukea tarvitsevalla henkilöllä, on oikeus tavalliseen elämään osana yhteisöä. (Vehmanen & Vesa 2012, 14.) Vammaisuutta ja erityisen tuen tarvetta tarkastellaan useasta eri näkökulmasta: lääketieteellisestä ja sosiaalisesta sekä toimintakyvyn näkökulmasta. Nämä kaikki näkökulmat ovat oleellisia ja toisiaan täydentäviä kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi kehitysvammaisen henkilön elämästä. (Seppälä & Rajaniemi 2012.)

AAIDD eli American Association on Intellectual and Development Disabilities järjestön toiminnallisen määritelmän mukaan kehitysvammaisuus on älyllisten, ympäristön ja henkilön adaptiivisten vaatimusten ja taitojen vuorovaikutusta. Vammaisuuden määrittely on aina sidoksissa henkilön yksilölliseen historiaan, kulttuuriseen ja sosiaaliseen tilanteeseen sekä kaikkien näiden taustaan. Kehitysvammaisuus ei ole pysyvä tila vaan ympäristöä ja elinoloja muokkaamalla voidaan parantaa henkilön osallistumismahdollisuuksia ja toimintakykyä. (AAIDD, n.d.) Kehitysvammaisen henkilön kohdalla tulee aina myös huomioida yksilöllisesti hänen päivittäinen vireystilansa. Esteettömyys ja käsitteiden avaaminen edistävät vammaisen henkilön osallistumisen mahdollisuuksia. AAIDD:n vuonna 2009 julkaisemassa kehitysvammaisuuden määritelmässä ihmisen toimintakyky koostuu eri tekijöistä (Kuvio 1).

Yksilöllisen toimintakyvyn osatekijät ja rakenne (AAIDD 2009)

KUVIO 1. AAIDD:n määritelmä kehitysvammaisen toimintakyvystä (Seppälä 2012)

Seppälä (2012) kuvaa toimivaa ihmistä moninaiseksi kokonaisuudeksi. Ihmisen fyysiset ominaisuudet, suorituskkyky, henkiset voimavarat sekä sosiaaliset suhteet ja roolit vaikuttavat siihen, miten ihminen toimii vaihtuvissa tilanteissa. Käsitteenä toimintakyky on yksilön ja hänen ympäristönsä suhdetta kuvaava käsite. Ihmisen toimintakyky onkin aina moniulotteinen ja monista eri tekijöistä koostuva kokonaisuus.

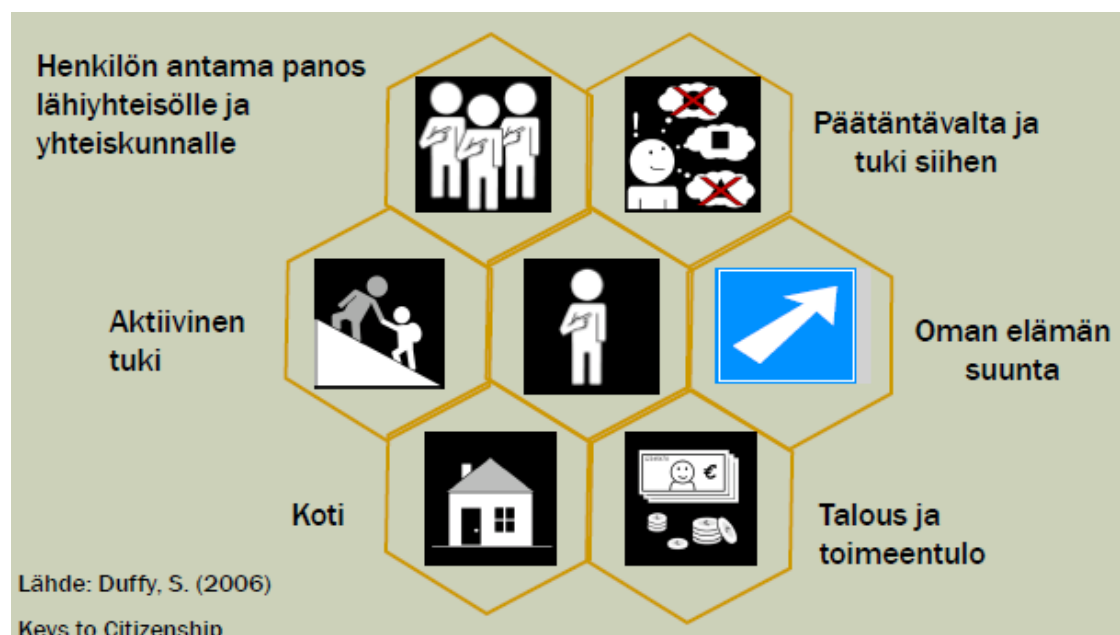
Vammaisen kansalaisen asemaa koskevat asiakirjat

Yhteiskunnan täysivaltainen jäsenyys tarkoittaa kansalaisuuden ja osallisuuden toteutumista. Suomi on allekirjoittanut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen vuonna 2008. Sen tarkoituksena on edistää ja taata kaikille vammaisille henkilöille yhdenvertaiset ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. (YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja 2009, 3, 21.)

Suomen vammaispoliittinen ohjelma Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle VAMPO 2010–2015 linjaa vammaispolitiikan tavoitteita. Vammaispoliittisen ohjelman avulla halutaan vaikuttaa yhteiskunnan rakenteellisiin esteisiin ja vallitseviin asenteisiin, jotka rajoittavat vammaisten ihmisten itsenäistä suoriutumista, itsemääräämisoikeutta ja yhteiskunnallista osallisuutta kaikkina ikäkausina.” (Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015, 3).

Täysivaltaistuminen ja tuettu päätöksenteko

Kansalaiseksi kasvamiselle on edellytyksenä kehitysvammaisten ihmisten täysivaltainen kansalaisuuden toteutuminen. Toisinaan on mahdollista, että kehitysvammaiset henkilöt ovat jääneet ilman mahdollisuuksia yksilöllisyyteen ja kasvua itsenäiseen päätöksentekoon (Duffy 2006,1). Yksilön täysivaltaisuutta tukevien näkökulmien toteutumista voidaan tarkastella kuudesta eri näkökulmasta (Kuvio 2): itsemääräminen ja päätäntävalta, oman elämän suunta, talous ja toimeentulo, oma koti, aktiivinen tuki ja henkilön antama panos lähiyhteisölle ja yhteiskunnalle (Hintsala 2012, Duffy 2006, 1).

KUVIO 2. Kansalaisuuden näkökulma (Hintsala 2012 mukaillee Duffy 2006)

Tuetun päätöksenteon avulla yksilöllä on mahdollisuus täysivaltaistua ja ottaa vastuuta omaa elämää ja kiinnostuksia koskevissa päätöksissä. Tuetun päätöksenteon tavoitteena on tukea henkilöä itse vaikuttamaan elämäänsä pienten askelten ja tekojen myötä. Tukihenkilö voi olla viranomainen, perheenjäsen tai joku muu tuttu henkilö, joka avustaa ja tukee kehitysvammaista ihmistä itseään tekemään päätöksiä tekemättä niitä kuitenkaan hänen puolestaan. Kyky tehdä omia päätöksiä vaatii usein harjoittelua ja oppimisen kokemuksia. Voidakseen käyttää omaa itsemääräämisoikeuttaan henkilöllä on oikeus saada päätöksen tekemiseen tukea. (Hintsala 2010.) On mahdollista, että saatuaan kokemuksia omassa arjessaan vaikuttamisesta yksilö voi motivoitua ottamaan osaa myös poliittiseen päätöksentekoon ja vaikuttamiseen.

Kansalaisena nähdyksi tuleminen ei itsessään takaa onnellisuutta tai menestystä elämässä. Kansalaisuuden kokemus on kuitenkin viesti yksilölle siitä, että hänet otetaan vakavasti, häntä kohdellaan tasavertaisena ja häntä kunnioitetaan yksilönä. Henkilöllä, joka kohdetaan kansalaisena, on mahdollisuus kasvuun ja sen myötävaikutuksesta kokea omiin ja yhteiskunnan asioihin vaikuttaminen tärkeäksi. Silloin on myös todennäköisempää, että ihmisoikeudet toteutuvat. (Duffy 2006, 2.) Kivistö (2011, 24) lainaa Nylundia (2000) pohtiessaan kansalaisuutta ja täysivaltaisuuden toteutumista. Osallisuuden kokemusta ei tulisi liittää suoraan oma elämän hallinnan taitoihin, vaikka niiden parantaminen onkin tavoitteena sosiaalialan työssä. Oman elämän hallinnan harjoittelijoilta ei voida edellyttää jatkuvaa todistelua kansalaisuudesta ja oikeuksistaan.

3.3 Osallisuus

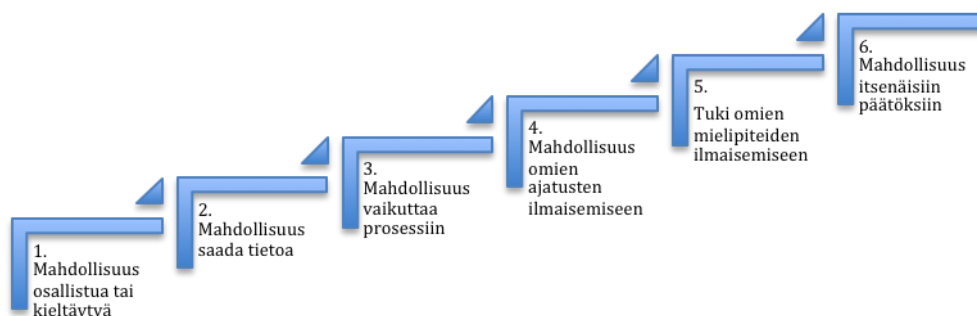
Osallisuus käsitteenä liittyy yhteisöissä osallistumiseen ja yhteisössä osalliseksi olemiseen. Osallisuuden tiedetään tuottavan ihmiselle hyvinvointia ja terveyttä sekä lisäävän osaltaan ihmisen elämään sisältöä ja merkitystä. Harju (2004) toteaa, että ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään, kun hän tekee työtä, harrastaa, osallistuu ja vaikuttaa. Osallisuus onkin lähtö-

kohtaisesti ihmisen hyvän elämän perusedellytys. Osallisuuden kautta ihmiselle on mahdollisuus syntyä kokemus, että hän on osa jotain isompaa kokonaisuutta ja yhteisöä. Osallisuus tarkoittaa sitä, että ihminen saa mahdollisuuden vaikuttaa ja toimia. (Karjalainen 2012.)

Osallisuuden vastakohtaisena käsitteenä voidaan nähdä syrjäytyminen ja osattomuus. Syrjäytymisellä tarkoitetaan yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytymiseen voi myös liittyä sosiaalista, taloudellista ja terveydellistä eriarvoisuutta. (Karjalainen 2012.) Usein syrjäytyneillä tai syrjäytymisen uhan alla olevilla on suuri riski jäädä ilman osallisuuden tunnetta (Harju 2004).

Osallisuuteen kuuluu vahvasti kansalaisen mahdollisuus tehdä valintoja ja päätöksiä omassa elämässään. Tähän liittyy vahvasti myös esteettömyys ja yhdenvertaisuus. Parhaimmillaan osallisuus syntyy arjen pienissä valinnoissa ja teoissa, oman mielipiteen kertomisessa sekä omien taitojen ja lahjojen esille tuomisessa yhteisen hyväksi. (Karjalainen 2012.) Osallisuudessa korostuvat yhteisön jäsenten vastavuoroisuus. Jotta vastavuoroisuutta muodostuisi edellyttää se yhteisön jäseniltä aktiivista mukaan tulemistä, toisten huomioonottamista, mielipiteiden vaihtoa sekä tiedonsaantia itseä ja yhteisöä koskevista asioista (Oranen 2008, 9). Osallisuuteen päästään osallistumisen kautta.

Osallisuuden portaat (Kuvio 3) kuvaa vaikuttamisen mahdollisuuksien ja osallisuuden rakentumista. Tätä menetelmää on käytetty lasten osallisuuden rakentumisen kuvaamisessa lastensuojelussa. (Oranen 2012.) Osallisuuden rakentuminen tämän menetelmän kuvaamalla tavalla voi tapahtua riippumatta asiakasryhmästä, joten sen käyttäminen erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden viitekehyksessä on perusteltua tästä näkökulmasta.

KUVIO 3. Osallisuuden portaat (Oranen 2012)

Portaiden ensimmäisissä vaiheissa henkilöllä on vain vähän mahdollisuutta vaikuttaa. Mitä korkeammalle hän pääsee portaissa sitä paremmat ovat hänen vaikuttamisensa mahdollisuudet. Osallisuus lisääntyy myös samassa suhteessa. (Oranen 2008, 9.) Osallistuminen voi tarkoittaa aluksi väliaikaista ja lyhyttä sitoutumista ulkopuolisen tahon määrittämään toimintaan. Osallistuja voi innostua osallistumisesta saaduista mielekkäistä kokemuksista siten, että hän lähtee rakentamaan toimintaa ja toimimaan oma-aloitteisesti. (Laitinen 2006, 86, 89.)

3.4 Osallisuus kehitysvammaisuuden näkökulmasta

Kehitysvammaisen henkilön riski syrjäytyä on suurempi kuin vammattomalla ja sen myötä osallisuuden toteutuminen voi olla myös haastavaa. Kehitysvammaisen henkilön omien valintojen tekeminen on usein riippuvaista lähiympäristön tarjoamasta tuesta ja mahdollisuuksista. Itsemääräämisoikeus ei välttämättä toteudu kehitysvammaisen henkilön arkisissa ja pienissäkään elämänvalinnoissa ja -tilanteissa. (Eriksson 2008, 13). Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa 2010–2015 (17) korostetaan kuitenkin, että kaikilla ihmisillä tulee olla itsemääräämisoikeus sekä mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä.

Osallisuuteen kuuluu vahvasti tunne siitä, että osallistuja voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja sisältöön sekä toimia lähiympäristössään. Osallisuuden tulisikin olla jokaisen kansalaisen perusoikeus. Kehitysvammaisella henkilöllä voi olla haaste tuntea tätä tunnetta, koska hän on usein riippuvainen ulkopuolisten tarjoamista mahdollisuuksista osallistumiseen. Osallistumisen tarve ja tunne on lähdettävä itsestä – ei riitä, että ulkopuolinen kannustaa osallistumaan (Harju 2004).

Jotta kehitysvammaisen henkilön syrjäytymistä voitaisiin ennaltaehkäistä, tulisi uusien toimintatapojen, elämäntyylin ja vaihtoehtoisten mallien hyväksyminen tapahtua ajattelumalleissa. Vammasta tai asemasta riippumatta jokaisella tulisi olla mahdollisuus yhteisölliseen toimintaan yhteiskunnassa. (Eriksson 2008, 172.) Esteettömyydellä voidaan vaikuttaa siihen, miten erityistä tukea tarvitseva henkilö pystyy toimimaan ja osallistumaan ympäristössään. Esteettömyyden tulisi toteutua sekä ympäristössä että ajattelutavoissa. Kehitysvammaisen henkilön esteettömyys voi toteutua, kun hänellä on muiden kansalaisten kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada samoja palveluita, välineitä, tietoa ja mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry n.d).

4 RAVINTOLAPÄIVÄ – KOKO KANSAN KARNEVAALI

Ravintolapäivä on kansainvälinen karnevaali ravintola- ja ruokakulttuurin puolesta. Ravintolapäivänä kuka tahansa voi yhden päivän ajaksi perustaa oman kahvilan, ravintolan tai baarin valitsemassaan paikassa. Idea on lähtenyt liikkeelle Suomesta vuonna 2011 ja se järjestetään neljä kertaa vuodessa. Se on voittoa tavoittelematon ja täysin vapaaehtoisten voimin järjestettävä tapahtuma. (ravintolapaiva.org 2012.)

4.1 Ravintolapäivä

Ravintolapäivän idea syntyi, kun Antti Tuomola oli vuonna 2011 avustamassa pysyvän ja liiketoimintaan pohjautuvan ravintolan perustamisessa. Kokemus

mutkikkaasta byrokratiasta esti unelmien toteutumista, ja niin syntyi ajatus yhdestä päivästä, jolloin voisi ohittaa ravintolan perustamista koskevan byrokratian. Timo Santala, Olli Sirén ja Antti Tuomola lähtivät järjestämään vuonna 2011 ensimmäistä ja tuolloin vielä pienimuotoista Ravintolapäivää omassa verkostossa ja Facebookin kautta tapahtuneen tiedottamisen avulla. Useamman kymmenen vapaaehtoisen hengen ryhmän ja ideoinnin pohjalta syntyi Ravintolapäivä, jossa on taustalla positiivisuuden ajatus. Ravintolapäivää on nyt vietetty yhteensä kuusi kertaa ja 2012 loppuvuodesta seitsemännen kerran. Toukokuussa 2012 mukana oli yhteensä 19 maata. Elokuussa 19.8.2012 mukana oli 16 maata ja yhteensä 782 ravintolaa. (Tuominen 2012.)

Neuvoja ja ohjeita oman ravintolan perustamiseen löytyy Ravintolapäivän ravintolapaiva.org tai restaurantday.org nimiseltä sivustolta, sekä Ravintolapäivän Facebook-sivuilta. Vapaaehtoisvoimin toimivaan taustatiimiin kuuluu nykyisin seitsemän henkilöä. Sen taustalle on keväällä 2012 perustettu rekisteröity yhdistys Ravintolapäivä ry, jolla on nelihenkinen hallitus. Koko tiimissä vastuualueita ovat mm. tiedottaminen ja mediasuhteet, kansainväliset suhteet, sosiaalinen media, sekä ravintolapaiva.org-sivuston ja älypuhelinsovellusten kehitys ja ylläpito. Valokuvaus ja sen järjestelmällinen koordinointi yli 20 hengen kuvaajan verkostossa on merkittävä keino tuoda näkyväksi se, mitä Ravintolapäivänä ympäri maata ja maailmaa todella tapahtuu. (Tuominen 2012, ravintolapaiva.org 2012.)

4.2 Kansainvälisesti ainutlaatuinen ilmiö

Ravintolapäivä on esimerkillinen tapaus maailmanlaajuisen pop up -ilmiön kirjavista muodoista. Kotimaisten kielten keskuksen mukaan pop up (engl.) suomen kielessä tarkoittaa väliaikaista tai tilapäistä. Ilmiö on levinnyt Suomeen Englannista, jossa tilapäisiä pop up -ravintoloita ilmestyi päiväksi tai viikoiksi 2010 luvun alussa. Ilmiö laajentui väliaikaisista ravintoloista myös kahviloihin, baareihin, myymälöihin, yhden illan teatteriesityksiin sekä putiikkeihin kaupan alalla. (Kotimaisten kielten keskus, 2012).

Alun perin pop up -toiminta oli vastakulttuuri-ilmiö kaupalliselle toiminnalle ja massaliiketoiminnalle. Riippumatta siitä missä muodossa pop up -ilmiö esiintyy, sille tärkeimpiä teemoja on elämyksien tuominen osallistujille ja mukana olijolle. Ilmiöön liittyy usein myös sellaisia arvoja kuten ekologisuus ja tuttuus yllättävissä ympäristöissä. (PKS-KOKO Luova pääkaupunkiseutu -hanke 2011, 8.) Voidaan ajatella, että ilmiöstä on muovautunut suurta yleisöä kiinnostava kansainvälinen trendi. Useimmiten pop up -tapahtumia ja -ravintoloita kuvaa hyvin speaktaakkelimaisuus ja eri taiteenalojen yhdistäminen. Varhon (2012, 11) mukaan tapahtumat, kaupat ja esitykset viedään yllättäviin ympäristöihin, joissa ihmisille annetaan mahdollisuus valita ja löytää, mikä on osallistumista.

Taustatiimin mukaan Ravintolapäivän saaman vastaanoton ja palautteen perusteella Ravintolapäivän menestys perustuu osaltaan siihen, että se on poikkeuksellisen positiivinen ja ainutlaatuinen tapahtuma. Ravintolapäivän ytimessä on yhdessä tekemisen kautta yhteisöllisyyden syntyminen, elämysten kokeminen ja jakaminen, sekä hauskanpito. (Tuominen 2012.)

Ravintolapäivä heijastelee omalla tavallaan nykyisen aikakauden ilmiöitä ja mahdollisuuksia toimia yhteisöissä. Kulttuurit kohtaavat, kun ihmiset ennakkoluulottomasti avaavat ovia vaikkapa omaan kotiinsa. Ravintoloissa on tarjolla aina jotain uniikkia myös kulttuureista, joiden makuelämyksiä ja miljöötä ei löydy kaupallisesta ravintolatarjonnasta, kuten vietnamilaisia tai iranilaisia makuja. Ravintolapäivä tuo ja saattaa yhteen monenlaisia ihmisiä ja kulttuureja ruuan välityksellä sukupolviin katsomatta. Ruuan äärellä on luontevaa kohdata ihmisiä ja kiinnostua. (Tuominen 2012.)

Ravintola-alalla on hyvin luovasti sovellettu pop up -ilmiötä. Ravintoloitsijat ovat suunnitelleet monipuolisia design- ja gourmet-tapahtumakokonaisuuksia. Niiden kohderyhmä on usein kapea ja hintataso voi olla korkea. Ravintoloiden mielenkiintoisuutta lisää niiden lyhytaikaisuus ja se, että vain rajattu määrä ihmisiä ehtii nähdä ja kokea ne. Nämä seikat ovat pop up -tapahtumille ominaisia ja muista tapahtumista erottavia piirteitä. (Varho 2012, 12–13). Pop up -

ilmiö voi olla riski yritystoiminnassa sovellettuna, mutta mahdollisuus vapaaehtoistoiminnassa erilaisten tempauksien muodossa.

Kansainvälisyys ja siihen painottuminen on iso kehittämisen kenttä Ravintolapäivän tiimille. Katuruokakulttuuri toteuttaa jo monissa maissa päivittäin sitä ajatusta mihin Ravintolapäivä vastaa Suomessa. Kansainvälisessä yhteistyössä pohditaankin, miten idea voidaan sitoa paikalliseen ruokakulttuuriin. (Tuominen 2012.)

Ravintolapäivä halutaan pitää kaikille avoimena ja sen yleisilme kevyenä. Ravintoloitsijoilla on kaikki vapaus toteuttaa unelmiensa ravintola. Ravintolapäivä ohjeistaa ja neuvoo lyhyesti nettisivuillaan ravintolan perustamisessa ja mihin kannattaa kiinnittää huomiota ravintoloitsijana. Tiimi haluaa kuitenkin pysytellä kantaa ottamattomana tahona, jonka tärkeimpänä tehtävänä on tapahtuman mahdollistaminen tiedon kokoamisen ja välittämisen kautta. Ravintolapäivä on tehnyt linjauksia markkinatarkoituksissa mukaan pyrkiviä sekä kaupallista voittoa tavoittelevia tahoja koskien rajaamalla ne osallistujien ulkopuolelle (Ravintolapäivä Facebook -sivu 2012). Ravintoloitsija on itse vastuussa kaikesta ravintolan pitämiseen liittyvästä toiminnasta sekä oman Ravintolapäivän onnistumisesta. Alkoholia ei Eviran ja Suomen lainsäädännön perusteella voi tarjoilla Ravintolapäivän ravintoloissa (Tuominen 2012).

4.3 Ravintolapäivä on suunnattu kaikille

Ravintolapäivä on saanut paljon huomiota ja näkyvyyttä mediassa heti sen alkutaipaleelta lähtien. Laajasta yleisön saavuttamisesta kertoo muun muassa se, että ravintolapaiva.org-sivuilla vieraillee noin 100 000 kävijää tapahtumapäivinä. Ravintolapäivän taustatiimin viestintävastaava Kirsti Tuominen (2012) kertoo omasta kokemuksestaan, että vapaaehtoisena ravintoloitsijana toimiminen on työllistävä, mutta yhtä aikaa todella palkitseva kokemus. Ravintolapäivän taustalla toimiva ryhmä on yllätynyt siitä, miten innostuneen ja positiivisen vastaanoton koko tapahtuma on saanut. Tuominen kuvailee Ravintola-

päivää mielenkiintoiseksi ja mielekkääksi tapahtumaksi, johon kuka tahansa voi lähteä mukaan.

Pop up -ilmiö on uusi, mutta ei täysin poikkeuksellinen eritystä tukea tarvitsevien henkilöiden parissa työskenteleville tahoille. Kesällä 2012 Hamina Tattoo -tapahtuman yhteydessä oli perustettu italialaistyylinen Salute! Gli Amici pop up -cafeteria, jonka henkilökuntana toimivat kehitysvammaiset ihmiset apunaan joukko vapaaehtoisia. Kahvilan idean taustalla oli Ravimäkiyhdistys ry, joka tuottaa sosiaalialan palveluita vanhuksille, kehitysvammaisille ja vaikeavammaisille. Pop up - cafeteria oli heille uusi aluevaltaus työtoimintapalveluissa. Mallin ja idean toiminnalle Ravimäkiyhdistys ry sai Roomassa sijaitsevasta ja suositusta Gli Amici -trattoriasta, jonka taustalla on St Egidio -yhteisö. Kehitysvammaiset ovat jo pitkään olleet osa trattorian henkilökuntaa. (Ravimäkiyhdistys ry 2012). Ravimäkiyhdistys ry:ssä halutaan onnistuneiden kokemusten pohjalta tuottaa uudenlainen toimintamalli alan käyttöön. Ravintoloiden toiminnalla halutaan osoittaa, että kehitysvammaiset ihmiset oppivat, osaavat ja kykenevät, jos mahdollisuus siihen tarjoutuu. (Kiiski 2012.)

Matalan kynnyksen tapahtumana osallistuminen on lähes kaikille mahdollista. Ravintolapäivän tiimissä on pohdittu, miten viedä Ravintolapäivä myös niiden ihmisten luo, joille osallistuminen ei ole mutkatonta, vaikkapa liikkumisen esteiden vuoksi. Tuominen (2012) kertoo, että tulevaisuudessa ajatuksena on saada ravintoloita mukaan myös uusiin ympäristöihin, kuten palvelukoteihin, sairaaloihin ja vankiloihin. Ravintolapäivän kautta voi syntyä hyvä mahdollisuus muuttaa rooleja vastaanottajasta itse tekijäksi ja toimijaksi.

Ravintolapäivä voidaan nähdä kansalaistoiminnan muotona, jossa vapaaehtoiset omien kiinnostusten ja taitojen mukaisesti järjestäytyvät ja omissa yhteisössään talkoiden omaisesti toimivat jonkin asian, kuten tässä tapauksessa päivän mittaisen tapahtuman äärellä. Kansalaisyhteiskunnassa toimitaan paikallisesti ja omista toiveista lähtöisin. Toiminta on lähellä ja ihmisten näköistä huolimatta siitä, että kansainväliset ja hetkelliset trendit niihin vaikuttaakin (Harju 2010, 27).

5 KELLARIKAHVILAN TOTEUTUS

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen syntyi helmikuussa 2012 omakohtaisesta osallistumisesta Ravintolapäivään. Aiheen tarkemman rajaamisen myötä lähdimme kartoittamaan mahdollisia yhteistyökumppaneita. Koko Ravintolapäivän työskentely ja prosessi rakentui yhteistyökumppaneiden, ryhmäläisten, aikataulun sekä suunnitelman hahmottumisen ja valikoitumisen myötä (Liite 1). Ryhmätyöskentelyssä keväällä ja kesällä 2012 suunniteltiin ja valmistautttiin Ravintolapäivää varten. Lopputuloksena syntyi Kellarikahvila, joka oli yksi Jyväskylän 17:stä Ravintolapäivän ravintolasta.

5.1 Yhteistyökumppanit

Projektimme työelämän yhteistyökumppanina toimi KVPS Tukena Oy:n Päivänsäteen palvelukoti. Päivänsäteessä asuu erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä, joille halusimme tarjota mahdollisuuden lähteä mukaan projektiin. Tarkoituksena oli löytää yhteistyökumppani, joka koki tärkeäksi tarjota asukkailleen osallistumisen mahdollisuuksia ja oli valmis sitoutumaan valmisteluihin ja ohjaukseen toiminnan aikana sekä ennen kaikkea lähteä toteuttamaan yhdessä aivan uudenlaista ideaa. Yhteistyömme Päivänsäteen kanssa alkoi huhtikuussa 2012. Opinnäytetyön aihe tuki Päivänsäteen toimintasuunnitelmaa ja sen tavoitteita ja se lisäsi heidän kiinnostustaan lähteä mukaan projektiin. Päivänsäde tarjosi ryhmälle tilat tapaamiskerroille ja kahvilatuotteiden valmistukselle. Palvelukodin asukasyhdistys tuki projektiamme takaisin maksettavalla käsirahalla tarvikkeiden hankkimista varten.

Yhteistyömahdollisuuksia ravintola-alalta sekä rahoituskanavia selviteltiin useista eri tahoista. Kesäkausi ja Ravintolapäivän määrittämä aikataulu vaikuttivat siihen, että lopulta kartoitukset eivät tuottaneet tulosta ja toteutus tapahtui konsultoimalla keittiö- ja ravitsemusalan ammattilaisia sekä Keski-Suomen Martat ry:tä.

Toivolan Vanha Piha Oy Jyväskylän keskustassa tarjosi meille yhteistyökumppanuutta mahdollistamalla paikan ja tilat kahvilallemme. Toivolan Van-

han Pihan kellari ja idyllinen piha-alue sopivat oivallisesti kahvilamme luonteseen ja kiinnostava sijainti tavoitti hyvin kahvilan asiakkaat.

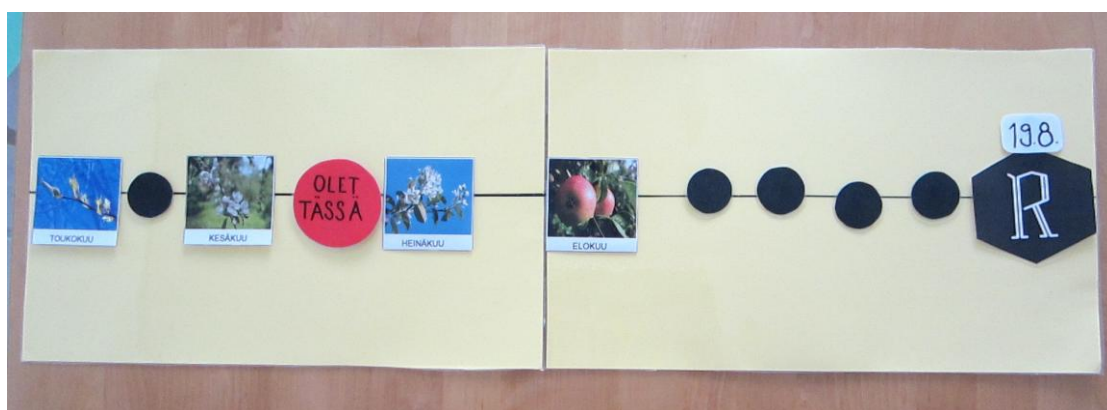
5.2 Vapaaehtoisten rekrytointi

Vapaaehtoistoiminnan kehittäjä Anne Laimio ja Jyväskylän vapaaehtoistoiminnan koordinaattori Sari Välimäki toteavat vapaaehtoisuudesta seuraavasti: *”Vapaaehtoistoiminta on omasta halusta lähtevää, palkatonta toimintaa, jota tehdään omia arvoja vastaavan yhteisön hyväksi. Se on merkki halusta osallistua ja vaikuttaa ja sen tulisi olla kaikkien kansalaisoikeus.”* Eräänä vapaaehtoistoiminnan muotona ovat erilaiset talkoo-, keräys- ja tapahtumatoiminnat. Kertaluonteiset tehtävät eivät edellytä vapaaehtoiselta pitkäaikaista sitoutumista tai laajaa koulutusta. (Laimio & Välimäki 2011,7,12.)

Ravintolapäivä lyhytkestoisena ja vapaaehtoisuuteen perustuvana tempauksena on esimerkki tällaisesta vapaaehtoistoiminnan mallista. Osallistujien vapaaehtoisuuden toteutumiseksi pidimme rekrytointitapaamisen, jossa kerroimme projektistamme, sen aikataulusta ja siitä, mitä osallistuminen pitäisi sisällään. Päivänsäde oli ennen rekrytointitapaamista valikoinut alustavasti viisi asukasta, joille se tarjosi osallistumismahdollisuutta. Perusteluina valikointiselle oli asukkaan riittävä toimintakyky ja valmiudet toimia ryhmässä sekä aikaisempi osaaminen ja kokemus keittiötöistä. Valintaan vaikutti myös asukkaan aikaisemmat mahdollisuudet osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan. Rekrytointitapaamisessa asukkaat päättivät halukkuudestaan lähteä mukaan. Tapaamisessa yksi asukas jättäytyi pois ja näin ollen mukaan projektiin lähti neljä asukasta.

5.3 Aikataulu

Prosessin etenemisessä huomioimme ryhmäläisten henkilökohtaiset aikataulut, kuten kesäloma- ja työajat. Koimme, että tämä on osa vapaaehtoistoiminnan periaatteita, jolloin toiminta ei ole työtä eikä se työllistä osallistujia liikaa. Projektimme tarkoituksena oli sitouttaa, mutta ei velvoittaa. Aikataulun ja prosessin hahmottamisen tueksi valmistimme ryhmänohjaukseen aikajanan (Kuva 1). Janassa on kuvattu koko prosessi ja se, miten tapaamiskerrat jakautuvat kuukausittain. Janassa tapaamiskerrat on merkitty mustilla ympyröillä. Janalla oli käytössä koko prosessin ajan ja ryhmäläiset pystyivät sen avulla havaitsemaan, missä vaiheessa työskentelyä olimme kulloinkin menossa.

KUVA 1. Aikataulujana

5.4 Ryhmätapaamiskerrat

Oman kahvilan suunnittelu ja toteutus painottui yhteisille ryhmätapaamiskerroille. Tapaamiskertojen lisäksi tapasimme ryhmän kanssa rekrytoinnin yhteydessä sekä kiitosillallisella. Tapaamiskerrat aloitimme yleensä aikataulujan (Kuva 1) tarkastelulla ja keskustelulla siitä, missä kohdin prosessia olimme menossa. Jokaisella tapaamiskerralla myös kertosimme edellisen kerran teemaa ja aihetta.

Ensimmäisellä ryhmätapaamiskerralla 26.6.2012 tutustuimme tarkemmin kuvamateriaalin avulla Ravintolapäivän ideaan, jota olimme hiukan avanneet jo rekrytoinnin yhteydessä. Olimme valmistaneet kuvatarinan (Kuva 2) siitä, mitä kaikkea tarvitsemme, jotta voimme perustaa oman ravintolan. Sen lisäksi olimme valmistaneet kuvatarinan Ravintolapäivänä mahdollisesti tapahtuvista asioista. Tapaamiskerran lopuksi äänestimme ravintolamme teemoista, joiden pohjalta ohjaajina tekisimme tarkempia valintoja seuraavia tapaamiskertoja ajatellen.

KUVA 2. Esimerkki kuvamateriaalin käytöstä

Toisella ryhmätapaamiskerralla 1.8.2012 aiheena oli ravintolassamme tarjottavien tuotteiden valinta. Olimme valinneet edellisen kerran äänestystulosten sekä tuotteen valmistettavuuden ja säilytettävyyden pohjalta annoksia, joista ryhmäläiset saivat äänestää. Olimme valmistaneet etukäteen kaksi eri vaihtoehtoa kahdesta eri tuotteesta. Ensimmäiseksi ryhmä sai äänestää mustikkapiirakasta tai pannukakusta ja sen jälkeen kahdesta eri smoothiasta. Äänestystulosten perusteella tuotteiksi valikoitui mustikkapiirakakka ja marjasmoothie ja näiden pohjalta ravintola alkoi muodostua kahvilaksi. Tämän lisäksi varmistui että valmistaisimme boolia ja tarjoaisimme kahvia kahvilassamme. Tapaamiskerralla myös kerroimme kuvien avulla mediasta ja siitä, että media saattaa olla kiinnostunut kahvilastamme ja tästä syystä meitä voidaan haastatella eri

medioihin. Tässä vaiheessa kysimme myös kuvaus- ja haastatteluluvat ryhmäläisiltä.

Kolmannella tapaamiskerralla 8.8.2012 lähdimme ryhmän kanssa tutustumaan Toivolan Vanhaan pihaan. Olimme ryhmäläisten ensimmäisen tapaamiskerran äänestystulosten perusteella kartoittaneet eri paikkavaihtoehtoja. Alustavana ideanamme oli tarjota ryhmälle kahta eri paikkavaihtoehtoa, joista he saisivat äänestää. Tämä ei kuitenkaan onnistunut aikataulullisista syistä, joten jouduimme valikoimaan yhden paikan, ja ryhmä sai vaikuttaa nyt siihen, olisiko paikka heidän mielestään sopiva. Ryhmä hyväksyi paikan ja äänestimme myös kahvilamme nimestä ja somistuksen värimaailmasta.

Neljännellä tapaamiskerralla 15.8.2012 kävimme läpi asiakaspalvelua draaman avulla. Jokainen ryhmäläinen sai vuorollaan olla asiakaspalvelijana ja asiakkaana kahvilassa. Keskustelimme yhdessä siitä, mitä on hyvä asiakaspalvelu ja mitä ominaisuuksia hyvällä asiakaspalvelijalla on. Tämän lisäksi kävimme läpi rahastusta ja tulevien asiakaspalvelukorttien (Kuva 3) käyttöä.

KUVA 3. Asiakaspalvelukortit

Viidennellä tapaamiskerralla 18.8.2012 valmistimme kahvilassa tarjottavat tuotteet. Olimme jakaneet ryhmän kahteen ryhmään aikataulullisista ja ohjauksellisista syistä. Toinen ryhmä leipoi mustikkapiirakan ja toinen valmisti smoothien ja boolin. Tuotteiden valmistuksessa käytimme kuvallisia reseptejä (Liite 2).

5.5 Ryhmäläisten oma ääni

Ryhmätyöskentelyn lähtökohtana oli osallistujien toimintakyvyn huomioiminen. Käytimme sovelletusti ohjauksemme tukena kuvamateriaalia (Kuva 2). Sen avulla halusimme edesauttaa sitä, että ryhmäläisille hahmottuisi toiminnasta kokonaiskuva ja ymmärrys siitä, mihin he ovat osallistumassa ja millä tavoin he voivat siihen vaikuttaa.

Kuvamateriaalin avulla voidaan tukea ja korvata puhetta sekä kirjoitettua tekstiä. Kuvat ovat tärkeä viestinnän tuki ihmiselle, joiden voi olla haasteellista ilmaista itseään sekä ymmärtää puhetta tai kirjoitettua kieltä. Kuvia voidaan hyödyntää monipuolisesti – niiden avulla voidaan tukea uusien asioiden ja käsitteiden ymmärtämistä sekä jäsentää ja selkeyttää toimintaa. (Papunet 2012a.)

Ohjaustyössä pyrimme varmistamaan, että ryhmäläisellä on riittävästi mahdollisuuksia uusien asioiden ymmärtämiseen ja sisäistämiseen. Tätä pyrittiin tukemaan asioiden ja teemojen kertaamisen ja toistojen avulla. Prosessin aikana käsitelimme paljon abstrakteja asioita ja käsitteitä. Käytimme esimerkiksi sanaa *ravintola* ja *Ravintolapäivä* prosessin aikana usein kuvaamassa ryhmämme toimintaa, mutta lopputuloksena perustimmekin kahvilan. Ravintolapäivän idea ja tarkoitus oli aluksi ryhmälle haastava ymmärtää. Muutamilla tapaamiskerroilla osa ryhmäläisistä oli menossa itse ravintolaan syömään eikä suunnittelemaan omaa ravintolaa. Uusien asioiden ja käsitteiden hahmottaminen ilman kokemusta oli haastavaa.

Pohdimmekin ohjaajina prosessin ajan, kuinka paljon käytämme resursseja Ravintolapäivän ideologian avaamiseen. Koimme pohdinnan tärkeäksi, koska

oli oleellista miettiä sitä, miten osallistuja voisi kokea olevansa osa jotain tapahtumaa, jos hän ei tiedä sen ideaa ja tarkoitusta. Osallistujalla on silloin suurempi riski kokea ulkopuolisuutta.

Ryhmää tukeaksemme pyrimme työskentelyssä selkokielisyyteen. Selkokieli on yksi suomen kielen muoto, jonka muotoilu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan tekee yleiskieltä luettavammaksi ja selkeämmäksi (Virtanen 2009, 17). Informoimme ryhmäämme aikataulusta ja seuraavan kerran tapaamiskerroista kirjeitse. Kirjeet pyrittiin muotoilemaan selkokielisiksi. Ohjauksessa pyrimme kiinnittämään huomiota puheen selkeyteen.

Ryhmäläisten oman äänen esiintuominen toteutui pääasiassa oman mielipiteen ilmaisulla koskien päätöksiä. Oman ravintolan suunnittelu ja sitä koskevat päätökset toteutettiin äänestämällä. Ryhmänohjauksessa teimme etukäteen linjauksia ja rajoituksia koskien ravintolan puitteita. Uskommekin, että mahdollisuuksien rajaamisella ja tarjoamisella mahdollistimme ryhmäläisten oman äänen esiintuonnin. Esimerkiksi suunnitteluvaiheessa äänestettiin tarjottavista annoksista (Kuva 4).

KUVA 4. Esimerkki äänestämistuloksesta

Ryhmäläisten ääni ja käden jälki näkyivät myös kahvilan somistuksessa. Pyydimme ryhmäläisiä piirtämään kuvia tarjottavista kahvilatuotteista sekä kirjoittamaan niiden nimiä ja kahvilassa muuten esillä olevia sanoja. Piirustukset ja kirjoitukset skannattiin ja niiden avulla syntyi muun muassa kahvilan hinnasto (Kuva 5). Osa piirustuksista somisti myös kahvilaa.

KUVA 5. Kellarikahvilan hinnasto

5.6 Kellarikahvila Ravintolapäivässä

Valmistauduimme ryhmän kanssa Ravintolapäivään suunnitellen yhdessä Kellarikahvilan tuotteet, somistukset ja valitsemalla sille nimen. Osa ryhmästä oli käynyt muiden palvelukodin asukkaiden kanssa poimimassa mustikoita piirakkaa varten. Ravintolapäivää edeltävänä päivänä leivoimme ja valmistimme

yhdessä ryhmäläisten kanssa kahvilamme tuotteet: mustikkapiirakan, smoot-hien ja juoman.

Asiakaspalvelutilanteisiin olimme suunnitelleet ja valmistaneet kuvamateriaalia helpottamaan kahvilan henkilökunnan sekä asiakkaiden välistä vuorovaikutusta. Maksettuaan haluamansa annoksen, kahvilan asiakas sai annosta vastaavan kuvan, jonka hän ojensi annoksia tarjoilevalle kahvilan henkilökunnalle joka tarjoili asiakkaalle kuvaa vastaavan annoksen. (Kuva 3).

Ravintolapäivänä 19.8. ryhmäläiset osallistuivat omien kiinnostustensa pohjalta kahvilan eri tehtäviin koko kahvilan aukioloajan eli yhteensä kolme tuntia. Päivä alkoi aamusta kahvilan pystytyksellä. Kellarikahvilan tarjoilupöytä sijoitui kellarin viereen pystytettyyn telttakatokseen (Kuva 6). Ryhmäläiset pääsivät sisustamaan kellaria ja sen ympäristöä kahvilaksi (Kuva 7). Katos mahdollisti ryhmäläisten toiveen ulko- ja sisäravintolasta sekä kahvilan esteettömyyden.

KUVA 6. Kellarikahvila ulkoa (kuva: Kosunen Saila)

KUVA 7. Kellarikahvila sisältä (kuva: Kosunen Salla)

Toivolan Vanha piha tarjosi uniikkeja ja kahvilan tunnelmaan sopivia somisteita ja huonekaluja, joita meidän oli mahdollista käyttää kahvilan rakentamisessa (Kuva 7,8).

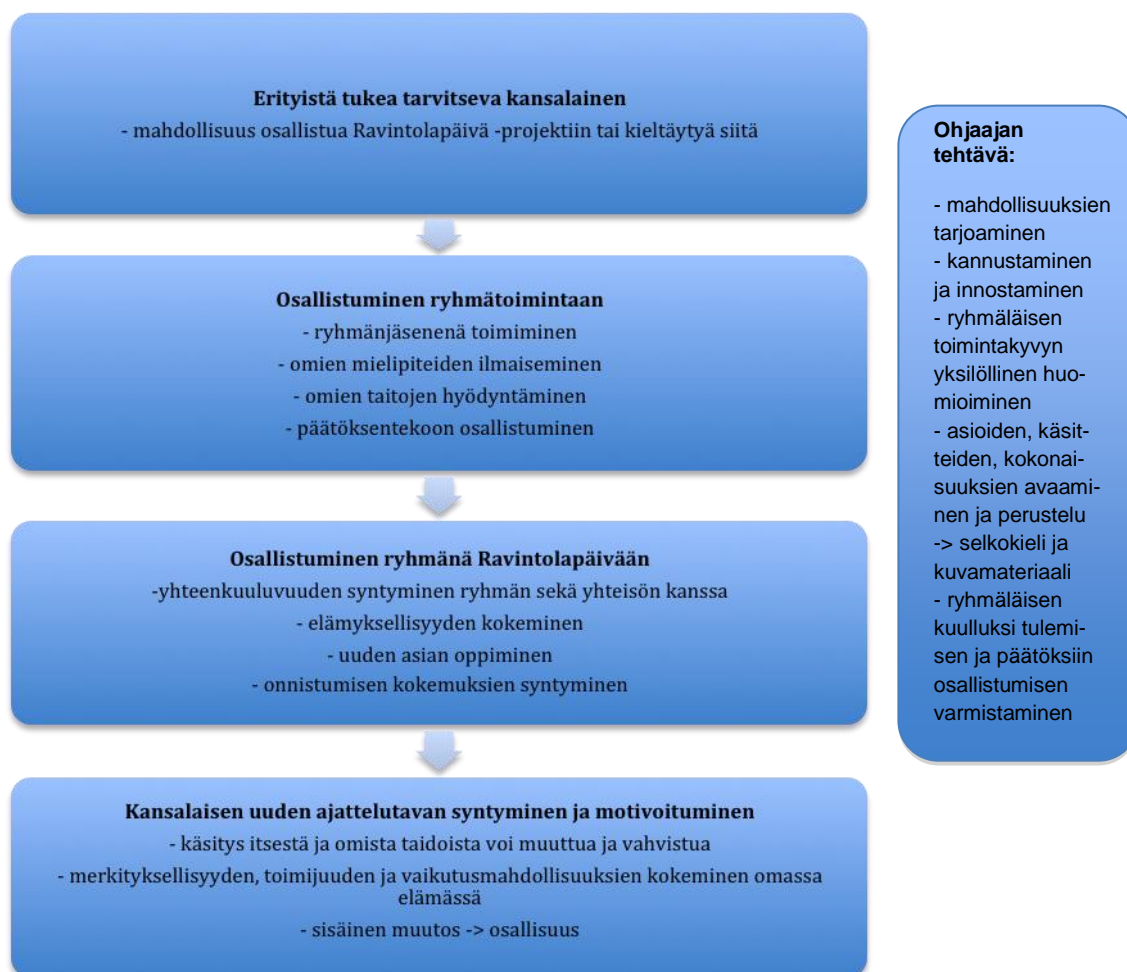

KUVA 8. Kellarikahvilan mainoskyltti (kuva: Kosunen Salla)

Ryhmäläiset toimivat kahvilan henkilökuntana ja osallistuivat kahvilan somistamiseen, asiakaspalveluun, rahastukseen, tuotteiden tarjoiluun, tuotteiden täydentämiseen ja esille laittoon. Kahvilassa vieraili päivän aikana kaiken kaikkiaan noin 200 kävijää.

5.7 Osallisuuden toteutuminen Kellarikahvilassa

Osallisuuden portaita (ks. s. 12) mukailten kuvaamme kuvion (Kuvio 4) avulla erityistä tukea tarvitsevan kansalaisen osallisuuden toteutumista ja syntymistä Ravintolapäivä-projektissa. Kuviossa olemme avanneet myös ohjaajan tehtävät osallisuuden mahdollistajaksi. Ohjaajan rooli ja tuen tarjoaminen painottuvat prosessin alkuvaiheissa.

KUVIO 4. Matka osalliseksi Ravintolapäivä-projektissa

5.8 Tiedottaminen ja sosiaalinen media

Ravintolapäivän internetsivusto ravintolapaiva.org oli helppo ja luonnollinen ja luonnollinen tapa tiedottaa Kellarikahvilasta. Sivuston kautta ilmoitaudutaan mukaan tapahtumaan ja kerrotaan sijaintitiedot sekä kuvaus omasta ravintolasta tai kahvilasta. Sosiaalisella medialla ja Facebookilla on aktiivinen rooli Ravintolapäivän ravintoloista ja kahviloista tiedottamisessa. Loimme Kellarikahvilasta Facebookiin oman tapahtumakutsun, jolla kutsuimme ihmisiä mukaan tapahtumaan. Myös Päivänsäteen lähi-ihmisiä ja omaisia oli tiedotettu tapahtumastamme.

Sosiaalialan tehtävissä, joissa työskennellään vammaisten henkilöiden parissa, on työntekijän tehtävänä lisätä tietoisuutta kehitysvammaisuudesta sekä kehitysvammaisten vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Tehtävänämmme on myös lisätä arjen tuntemusta ja siinä tukemista (Jämsén 2002, 203). Tiedottamalla pyrimme vaikuttamaan ja saamaan näkyvyyttä. Vaikuttaminen ja tietoisuuden lisääminen on osa asennetyötä jota ammattilaisuuden näkökulmasta myös meidän tulee olla valmiita edistämään. Tiedotimme paikallismediaa (Liite 7) ja vammaisalanjärjestöjä sekä selkomedialla suunnitteluvaiheessa ja ennen toteutusta (Liite 8). Tiedotustyömme poiki maininnan paikallismedian jutussa, jossa kerrottiin elokuun tulevasta Ravintolapäivästä. Jälkijuttuina saimme jutut sekä paikallisyhdistyksen jäsenkirjeeseen että selkolehteen.

6 PALAUTE

Palautetta kerättiin ryhmäläisiltä ja työelämän yhteistyökumppanilta työskentelymme päätyttyä sekä Kellarikahvilan asiakkailta Ravintolapäivänä. Työelämän yhteistyökumppanin palaute kerättiin avoimella kyselylomakkeella (Liite 4). Ryhmäläisten palautteen kerääminen toteutettiin kahdella eri menetelmällä: lähi-ihmiset haastattelivat heitä haastattelurungon (Liite 5) avulla ja me haastattelimme ryhmäläisiä kuvien avulla. Ryhmään osallistujia oli projektin alkuvaiheessa pyydetty täyttämään kuvaus- ja haastattelupa (Liite 3), jossa kysyttiin lupaa valokuvien ja haastattelujen käyttöön. Ravintolapäivänä Kellarikahvilan asiakkaat saivat antaa palautetta kahvilasta kirjallisesti valmiin palautekyselyn avulla (Liite 6). Palautteen avulla halusimme arvioida, miten työskentelymme ryhmän kanssa onnistui ja miten tavoitteemme toteutuivat. Tärkeänä nähtiin myös saada kehittämisehdotuksia niin ryhmäläisten, työelämän yhteistyökumppanin kuin Kellarikahvilan asiakkaiden näkökulmasta.

6.1 Työelämän yhteistyökumppanin palaute

Työelämän yhteistyökumppanin palaute oli rakennettu avoimien kysymysten muotoon, jolloin vastaaja sai omin sanoin kirjoittaa kommentteja ja ajatuksia. Palautekyselyyn vastasi kolme työyhteisön jäsentä. Haastattelun kysymysrunko (Liite 4) eteni kronologisesti alkaen projektin tavoitteiden toteutumisen arvioinnista edeten tapaamiskertojen ja itse toteutuksen arviointiin.

Kokonaisuuden arviointi ja tavoitteiden toteutuminen

Saadun palautteen mukaan työskentelymme tavoitteet projektissamme toteutuivat kokonaisuudessaan hyvin. Hyvää palautetta saatiin asiakkaiden toimijuuden aktivoinnista ja toiminnan vaativuuden suhteuttamisesta ryhmäläisten taitoihin ja toimintakykyyn. Projektin markkinoinnissa tasa-arvonäkökulman huomioiminen ja yhteisöissä toimiminen nähtiin merkittävä asiana.

”Mielestäni Ravintolapäivä-projekti onnistui hienosti mahdollistamaan osallistumisen sekä tukemaan asiakkaiden toimijuutta ja käsitystä itsestä aktiivisena toimijana elinympäristössään.”

”Hyvin toteutettu kokonaisuus. Kaikilla osallistujilla oli sopivasti haasteellinen työ.”

”Markkinointi kaikelle kansalle, ei pelkästään vammaispiireille, mahdollisti tasa-arvoisuutta. TODELLA HIENO HOMMA! Nähtiin myös kuinka lähiyhteisö tuli ennakkoluulottomasti kahvilaan. Koko projekti omalta osaltaan myös edistää kehitysvammaisten tasa-arvoisuutta. On oikeus osallistua tällaisiin koko kansan tapahtumiin.”

Vaikutukset ryhmäläisten elämään

Työelämän yhteistyökumppanin palautteesta kävi ilmi, että Ravintolapäivä-projektilla oli positiivisia vaikutuksia ryhmäläisten, Päivänsäteen palvelukodin sekä sen työyhteisön arkeen. Palautteen mukaan suurin vaikutus projektilla oli ryhmäläisten itsetunnolle, johon vaikuttivat onnistumisen kokemukset sekä tunne siitä, että sai olla mukana konkreettisessa työssä tekemässä ja osallistumassa.

”Yksilötasolla kaikilla kasvoi itseluottamus omiin tekemisiin, sosiaalisuus, toisten huomioonottaminen. JA HEI, IHAN OIKEITA HOMMIA! SAAN TEHDÄ – MINUUN LUOTETAAN”

”Onnistumisen kokemukset nostattavat itsetuntoa, myös onnistuminen oikeassa työssä oli tärkeää, tunne siitä että kuuluu johonkin ryhmään oli tärkeää”

Työelämän yhteistyökumppanin palautteesta käy ilmi, että työskentelymme ryhmän kanssa vastasi hyvin ryhmäläisten taitoja ja toimintakykyä. Myös ryhmän ja meidän ohjaajien kehittymistä oli havaittu projektin edetessä. Työmme organisointia pidettiin onnistuneena.

”Koko ryhmä kehittyi valtavasti matkan varrella, niin ohjaajat kun ryhmäläiset. Jokaiselle saatiin hyvin omia taitoja ja kykyjä vastaava työtehtävä.”

Vaikutukset palvelukodin ja työyhteisön näkökulmasta

Palautteessa käy ilmi että projekti toi Päivänsäteen palvelukodille positiivisia vaikutuksia ja lisäsi osaltaan yhteishengen vahvistumista asiakkaiden keskuu-

dessa. Palvelukodin asiakkaat olivat myös pitäneet Kellarikahvilassa asioimisesta.

”Vaikka projektiin osallistui vain osa palvelukodin asukkaista, se vaikutti koko yhteisöön positiivisesti ennen kaikkea tsemppin ja yhteishengen nostatuksessa. Kyllä me osataan!”

Projektin vaikutukset työyhteisöön olivat myös olleet merkityksellisiä. Työelämän yhteistyökumppani oli kokenut yhteistyön opiskelijoiden kanssa hedelmälliseksi ja innostavaksi. Työskentelymme oli nostattanut uusia ideoita työyhteisössä.

”Opiskelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on hedelmällistä ja antaa myös itselle intoa kehittää jotain uutta.”

Palautteen mukaan työyhteisö oli saanut riittävästi tietoa aikataulusta, Ravintolapäivästä sekä ryhmän työskentelystä ja sen tavoitteista eivätkä he olleet jääneet kaipaamaan lisätietoja. Työelämänyhteistyökumppanin mielestä Ravintolapäivä-projekti onnistui erityisesti tavoitteiden saavuttamisessa. Myös palvelukodin työntekijät kokivat onnistumiseksi uusien ideoiden heräämisen ja rohkaistumisen prosessin aikana.

”Ravintolapäivä-projekti onnistui innostamaan koko Päiväsäteen yhteisön! Projektin avulla tuettiin asiakkaiden osallisuutta niin yksilöllisellä kuin yhteisöllisellä tasolla!”

Kehittämisideat

Ravintolapäivä-projektin kehittämis ehdotukseksi nousivat toiminnan jatkuvuuden kehittäminen sekä ryhmäkertojen määrän tiivistäminen. Kesän yli jatkunut prosessi koettiin haasteelliseksi, koska osa ryhmäläisistä unohti projektin idean ja tarkoituksen tapaamisten välissä. Projektin dokumentointi nousi myös yhdeksi kehittämisen kohteeksi. Näiden lisäksi kuvamateriaalin käyttö kokonaisvaltaisesti ryhmätyöskentelyssä koettiin tarpeelliseksi.

6.2 Ryhmäläisten palaute

Keräsimme ryhmäläisiltä palautetta kahdella eri menetelmällä: haastattelemalla (Liite 5) ja käyttämällä kuvia keskustellun. Saimme jokaiselta ryhmäläiseltä palautetta. Kahden osallistujan suoria lainauksia ei voitu käyttää, koska kahdesta nimettömästä palautteenantajasta ei voitu päätellä, kumpi ei ollut antanut lupaa suorien lainausten käyttämiseen. Kuvien avulla saimme vahvistusta haastattelusta saamallemme palautteelle. Palautekysymykset oli laadittu projektin etenemisen mukaisessa järjestyksessä.

Osallistuminen projektiin ja ryhmätapaamiset

Tapaamiskerroilta oli ryhmäläisille pääsääntöisesti jäänyt mieleen hyviä kokemuksia. Osa kertoi, että oli hienoa olla mukana projektissa, jossa saa hyödyntää omia taitoja ja osaamista. Tapaamiskerroilta oli myös parhaiten jäänyt mieleen yhteiset keskustelut sekä kahvilatuotteiden valmistaminen. Palautteessa nousi esille, että ryhmäläiset olivat pääsääntöisesti kokeneet, että he saivat kertoa oman mielipiteensä tapaamiskerroilla.

”Hieno tunne, että sai auttaa. X (nimi poistettu) osaa tehdä hyvää pii-rakkaa.”

”Juttelu, marjanpöiminnassa kastuin läpimäräksi.”

Halusimme myös palautteen yhteydessä kysyä ryhmän ajatuksia Ravintolapäivästä ja mitä se tarkoittaa. Työskentelyn aikana koimme haastavaksi avata Ravintolapäivän käsitettä ja sen ideologiaa. Osa ryhmäläisistä oli kokenut Ravintolapäivän kokonaisuuden ymmärtämisen haastavaksi, mutta yksittäisiä asioita, joita Ravintolapäivään kuului, oli helpompi muistaa ja ymmärtää.

”Joo, mutta en osaa ulkoa. Se oli 19.8.”

”En oikein ymmärtänyt. Ymmärsin. Voi pitää ravintolan, täytyy olla lu-pa.”

Kellarikahvila ja oma työtehtävä

Kysyimme myös palautetta ryhmäläisiltä siitä, tiesivätkö he, mitä heiltä odotettiin ja mikä heidän tehtävänsä oli Kellarikahvilassa. Palautteesta nousi esiin konkreettisia asioita, kuten pöytien, tuolien ja liinojen asettaminen sekä tarjottavien ruokien esillepano. Osalle ei ollut etukäteen selvää, mikä oli heidän roolinsa, ja he kertoivat sen selvinneen vasta Ravintolapäivänä.

”Pöytä, liinat, tuolit, mehun sekoitus. Eli tiesin. Olin valmis auttamaan kaikessa. Tykkään niin paljon tehdä hommaa. + Telttatalo”

”En ymmärtänyt. Sain tietää samana päivänä tehtävän.”

Halusimme saada myös palautetta siitä, jäivätkö ryhmäläiset pohtimaan jotakin asiaa tapaamiskerroilla tai Kellarikahvilassa. Osaa ryhmäläisistä oli mietittänyt jokin omaan tehtävään liittyvä asia, kuten esimerkiksi miten jokin somiste tai mainos asetellaan kahvilaan. Myös joidenki tarjottavien annosten nimet olivat vaikeita muistaa ja osa oli jäänyt pohtimaan niitä. Myös jännitys oli herättänyt ajatuksia.

”Että miten R-logo laitetaan, hienosti ja minne. En muistanut marja-smoothien nimeä. (piirsin kuvan siitä)”

”Tapaamiskerroilla ajattelin, ettei mistään tuu mitään. Vähän jännitti.”

Kahvilan tarjottavien valmistus oli palautteen mukaan ollut kaikista ryhmäläisistä mielekästä toimintaa. Osan mielestä se oli ollut myös helppoa.

”Tykkäsin tehdä piirakan, se oli hyvä homma, kun tykkään niin paljon leipoa.”

”Tein mehua. Koneeseen laitettiin kaikenlaista. Marjoja, sokeria, mausteheinää. Mukavaa oli.”

Myös Kellarikahvilassa tehdyt työtehtävät oli ryhmäläisten mielestä koettu mielekkäiksi ja itselle sopiviksi. Juuri oma tehtävä oli tuntunut itsestä hyvälle, kun taas toisen tehtävä olisi voinut tuntua vaikealta.

”Joo, tykkäsin kaikista hommista.”

”Sain. Rahan jakaminen oli hyvää. Piirakan jakaminen olisi ollut vaikeampaa.”

Parasta Kellarikahvilassa palautteen mukaan oli se, että sai onnistumisen kokemuksia omassa tehtävässään ja jaksoi keskittyä siihen. Myös leipominen oli koettu mieluisaksi.

”Mehua maistoin vähän. En ajatellut hulluja. Rahan antaminen/ottaminen. Se on jännää. Se onnistu mulla aika hyvin.”

”Leipominen”

Kehittämisideat ja ajatuksia osallistumisesta

Palautteesta nousi esille kehittämis ehdotus liittyen kahvilatuotteiden valmistukseen. Ajankäytöllisistä ja ohjauksellisista syistä puolet ryhmästä valmisti piirakan ja puolet smoothien ja boolin. Palautteessa kävi ilmi, että ryhmäläisistä osa olisi halunnut olla mukana valmistamassa sekä piirakan että smoothieta ja boolia. Osa olisi halunnut leipoa myös muita tuotteita.

Kysymämme palautteen perusteella kaikki ryhmäläiset olivat halukkaita osallistumaan uudestaan Ravintolapäivään. Osa kuitenkin haluaisi pitää hetken taukoa ja osallistua vaikka vähän myöhemmin uudestaan

”Joo, oikein. Hyvä homma. X (nimi poistettu) tykkää.”

”Vaikka voisin. Ei tänä vuona enää. Ensi syksynä tai kesäkuulla.”

Ryhmäläisistä jokainen koki onnistumisia Kellarikahvilassa. Onnistumisen kokemukset liittyivät pääsääntöisesti suoraan heidän tehtäviinsä valmistautumisessa sekä Kellarikahvilassa. Osa koki myös kehittyneensä jossain taidossa, jota oli aikaisemmin osannut vain vähän.

6.3 Kellarikahvilan asiakkaiden palaute

Ravintolapäivänä keräsimme Kellarikahvilassa vierailevilta asiakkailta palautetta. Palautekyselyssä (Liite 6) oli mahdollisuus antaa palautetta hymynaamakuvien avulla ja sen lisäksi avointa kirjallista palautetta. Hymynaamakuvat oli jaettu neljään kategoriaan (erittäin hyvä, hyvä, välttävä, huono), joista asiakas sai valita parhaiten Kellarikahvilaa kuvaavan kuvan. Kyselyn toisella puolella oli kuvista koottu leikkimielinen Makubingo, jossa asiakas sai arvuutella kahvilan Marjasmoothien raaka-aineita.

Saimme yhteensä 36 täytettyä palautekyselyä, joista 28 kappaletta oli arvioinut Kellarikahvilan erittäin hyvä -kategoriaan ja viisi (5) kappaletta hyvä -kategoriaan. Kahdessa (2) palautekyselyssä oli vain pelkkä sanallinen palaute. Yksi (1) palaute jouduttiin hylkäämään palautteen epäselvyyden vuoksi.

Tarjoilujen ja tuotteiden onnistuminen

Kellarikahvilan tuotteet saivat pääsääntöisesti erittäin hyvää palautetta. Erityisesti mustikkapiirakasta pidettiin paljon, mutta myös kahvilan muut tuotteet saivat positivistia palautetta. Smoothien koostumus sai kehittämispalautetta ja sen toivottiin olevan juoksevampaa. Muutama asiakas olisi toivonut myös tehdä kahvilan tarjoiluvalikoimaan.

"Mustikkapiirakka oli tosi hyvää!"

"Smoothie oli huippu hyvää!"

"Booli oli hyvää!"

"Tarjoilut erinomaisia, varsinkin mustikkapiirakka!"

"Piirakka oli ihan Väyrysen hyvää!"

"Kahvilaherkut olivat oikein maukkaita"

Kellarikahvilan miljö ja henkilökunta

Kellarikahvilan sijainti ja ympäristö Toivolan Vanhalla pihalla sai myös osakseen erittäin hyvää palautetta asiakkailta. Sijainti koettiin kahvilalle sopivaksi ja sinne oli asiakkaiden helppo tulla. Moni asiakas kysyi ja toivoikin, voisiko kahvila toimia miljöössä pysyvästi.

”Mukava paikka, toivottavasti tulee pysyväksi paikaksi. Tällaista tarvitaan kaupunkilaisten olohuoneeksi.”

”Ihana sisustus+ tunnelma kellarikahvilassa -> kaikilla mukavaaaaa...”

”Hyvä pihameininki – välitön, reipas – lisää tällaista elämää pihoihin.”

”Viehättävä keidas kaupungin keskellä”

Kellarikahvilan henkilökunta ja yleisesti Kellarikahvila saivat asiakkailta myös erittäin hyvää palautetta.

”Kiitos, kiitos, kiitos – aurinkoa teille!”

”Ystävällistä palvelua”

”...tarjoilu hyvin organisoitu.”

”Loistava, mahtava...”

”Ravintolapäivän paras ravintola – kiitos!”

7 POHDINTA

Pop up -ilmiöt pyrkivät tuottamaan uusia tapoja kokea, nähdä sekä tehdä itse. Tässä Ravintolapäivä-projektissa pääsimme soveltamaan uutta ideaa ja tuomaan esille osaamista ja taitoja hyvin monialaisesti. Osallistumisen avulla saavutetut elämykset olivat monilla tavoin kantava voima projektiin osallistuneille.

Medialla ja etenkin sosiaalisella medialla on merkittävä vaikutus saada ihmiset osallistumaan ja mukaan toimimaan yhteisöissä. Erityistä tukea tarvitseville

henkilöille media on osittain esteellinen ja siksi viestitettävään toimintaan tarttuminen on haasteellista. Siksi ammattilaisten tulee tarjota väyliä asiakkailleen toimia ja vaikuttaa. Median myötävaikutuksesta voidaan myös tuoda näkyväksi paremmin, mihin kehitysvammaiset todella pystyvät. On tärkeää osoittaa ja kertoa, että myös kehitysvammaiset osaavat, oppivat ja kykenevät riittävän tuen sekä mahdollisuuksien siivittämänä, kuten Aki Kyyrö Salute! Gli Amici-ravintolan Ravimäkiyhdistyksestä toteaa Kiiskan artikkelissa (Kiiski 2012).

Sosiaalialan ammatilliseen osaamiseen kuuluu arjessa toimiminen ja asiakkaiden ohjaaminen siihen. Projektimme ryhmä ja ryhmäläiset olivat meille ohjaajina entuudestaan vieraita, ja tämä tuotti ohjaustyöhön osaltaan haasteita. Ryhmäprosessi ja yhteisten toimintatapojen löytäminen vei alussa aikaa ohjaustyössä. Toisaalta vieras ryhmä antoi mahdollisuuden sekä meille ohjaajille että ryhmäläisille rakentaa prosessista juuri ryhmämme näköisen. Molemmista näkökulmista tarkasteltuna ennako-oletukset eivät vaikuttaneet liiaksi toimintaamme ja se osaltaan mahdollisti monen asian toteutumisen. Toisaalta, jos ryhmä olisi ollut entuudestaan tuttu, olisimme voineet projektissa kehittää ryhmäläisten olemassa olevia taitoja. Toteutuksessa keskityimme nyt enemmänkin ryhmäläisten taitojen kartoittamiseen ja hyödyntämiseen.

Tavoitteiden toteutuminen

Onnistuimme tavoitteessamme osallistua Ravintolapäivään omalla Kellarikahvilallamme sekä osallistaa vapaaehtoiset ryhmäläiset sen suunnitteluun ja toteutukseen. Tasa-arvon toteutumisen tavoite projektissa näkyi siinä, että Kellarikahvila oli yksi ravintola muiden joukossa eikä ryhmän niin sanottua erityisyyttä korostettu. Tapaamisenkertojen, resurssien ja projektin reunaehtojen vuoksi teimme laajoissakin teemoissa rajauksia ja linjauksia, jolloin ryhmäläisten oli mahdollista vaikuttaa ja kertoa mielipiteensä tapaamiskertojen yhteydessä. Prosessin aikana pohdimmekin, teemmekö ohjauksessa liian isoja ratkaisuja ryhmäläisten puolesta ja tuleeko ryhmän ääni kuuluviin. Ravintolapäivään osallistuminen kokemuksemme pohjalta tarjosi positiivista asennetta ja elämyksiä kaikille Ravintolapäivään osallistuneille.

Palautteen perusteella voidaan arvioida, että työelämän yhteistyökumppani oli pääsääntöisesti tyytyväinen työpanokseemme ja näki projektimme onnistuneen hyvin. Osallisuus syntyy arjessa ja omista mielenkiinnoista lähtöisin toimiessa. Tarjosimme osallistujillemme mahdollisuuden osallistua kansalaistoi-
mintaan omassa kaupunkiyhteisössään. Palautteen perusteella Ravintolapäi-
vään osallistumisesta syntynyt kokemus lisäsi ryhmäläisille onnistumisen ko-
kemuksia ja yhteenkuuluvuuden tunnetta suhteessa lähiyhteisöön.

Oma ammatillinen kehittyminen

Prosessimaisessa ja toiminnallisessa opinnäytetyössä on toisinaan haastavaa rajata ja suhteuttaa käytännöntyö järkevästi opinnäytetyön mitoituksiin. Projek-
timme tarkempi rajaaminen jo suunnitteluvaiheessa olisi tukenut etenemistä
työn vaatimissa mittasuhteissa (Airaksinen & Vilkkä 2010, 48). Toisaalta työn
mielekkyyys ja henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen vei meidät mukanaan,
joten tarkkaa rajausta omalle ajankäytöllemme emme halunneet asettaa.
Työskentelyn loppua kohden se lisäsi omat haasteensa ja kuormitti myös.

Työmme eteni prosessimaisesti, emmekä voineet lyödä lukkoon alusta saakka
tarkkaa suunnitelmaa, jonka mukaan edetä. Prosessi eteni valinnoista ja pää-
töksistä toiseen, joissa tavoitteemme oli saada ryhmän ääni kuuluviin. Proses-
simme muokkaantui matkan varrella, koska halusimme mahdollistaa ryhmä-
läisten äänen kuulumisen ja mahdollisimman monen eri yhteistyötahon mieli-
piteen huomioimisen toteutuksessa.

Ryhmän kanssa olisi voitu tavata useammin, jolloin työskentelyssä käytettyjä
abstrakteja asioita ja käsitteitä olisi voitu käydä läpi enemmän konkreettisen
tekemisen kautta ja siten tukea paremmin niiden ymmärtämistä ja hahmotta-
mista. Toisaalta useammat ja tiiviimmät tapaamiskerrat olisivat kenties kuor-
mittaneet enemmän ryhmäläisiä, yhteistyökumppanin resursseja sekä meitä
projektin ohjaajia. Lopputulos toteutui asiaankuuluvissa mittasuhteissa. Toi-
mintamme tapahtui ryhmäläisten vapaa-ajalla ja lomakautena, mikä vaikutti
muun muassa tapaamisten tiheyteen.

Koko prosessin ajan kävimme ryhmätyöskentelyn osalta keskenämme keskustelua siitä, miten ja millä keinoin mahdollistamme ja tuemme parhaiten ryhmämme jäsenten osallisuutta. Oman ohjaustyön kriittinen tarkastelu antoi mahdollisuuden arvioida käyttämiämme menetelmiä ja tekemiämme valintoja sekä niiden toimivuutta ja asianmukaisuutta.

Halusimme kiinnittää erityistä huomiota koko projektin aikana esteettömyyden toteutumiseen. Ryhmän palautteesta saatiin kehitettävää palautetta tämän asian tiimoilta. Kahvilassa tarjottavien annosten nimiä ei oltu huomioitu esteettömyyden näkökulmasta. Ajankäytöllisistä syistä jouduimme valitsemaan nimet kahvilan tuotteille mediatiedotteita varten. Nimien syntymiseen vaikutti tuotteiden houkuttelevuus ja kuvaavuus. Esimerkiksi sanat *smoothie* ja *booli* olivat itsessään jo vaikeita sanoja ääntää ja muistaa. Sen lisäksi olimme nimenneet kyseiset tuotteet nimillä *Punainen marjasmhoothie* ja *MaljaElokuullebooli*. Nimet olivat ehkä kahvilan asiakkaita houkuttelevia, mutta ryhmäläisten näkökulmasta haastavia. Ravintolapäivänä käytössämme oli kuvalliset kortit, jotka toimivat hyvin ja olivat kommunikoinnin tukena asiakaspalvelutilanteissa.

Yksi tavoitteistamme oli kehittää omia organisointitaitoja. Tavoite toteutui työskentelyssämme hyvin. Koko prosessin aikana olimme yhteydessä reiluun 20 eri tahoon, usein eri aiheiden ja selvitysten muodossa. Teimme paljon selvityksiä ja kartoituksia, jotka eivät suoraan näkyneet itse toteutuksessa, mutta jotka vaikuttivat asioiden etenemiseen ja toteutumiseen. Tästä esimerkkinä on Ravintolapäivä-taustatiimin kanssa tehty yhteistyö.

Tiedottaminen ja mediayhteistyö olivat meille kummallekin ennestään tuntematonta osaamisaluetta. Tiedottamisen kautta tapahtuva vaikuttamistyö toi paljon lisätyötä ja tähän osaltaan vaikutti sen aikaisemman osaamisen puuttuminen. Näkyvyyden positiiviset vaikutukset voidaan kuitenkin nähdä ansioksi koko työlle ja ryhmälle.

Pyrimme projektin ohjaajina olemaan aktiivisia ja vastuullisia sekä vastamaan kokonaisuudessaan projektista hyviä työelämän pelisääntöjä noudattaen. Koimme tärkeäksi, että työskentelymme oli alusta saakka ammattimaista

ja luotettavaa. Toiminta yhteistyökumppaneiden kanssa sujui kokonaisuudessaan hyvin. Yhteisistä tavoitteista ja käytänteistä pystyimme sopimaan alusta saakka ja kumpikin osapuoli huolehti osaltaan näiden toteutumisesta.

Keskinäinen työskentelymme ohjaajina sujui hyvin ja saimme paljon kokemusta työparina työskentelystä. Työ jakautui tasaisesti, ja osittain siihen vaikutti tehtävien kiinnostavuus ja aikaisempi osaaminen. Työskentelymme perustui hyvälle ja luontevalle vuorovaikutukselle sekä yhteneväisille työtavoille ja eettiselle ajattelulle. Näillä oli suuri positiivinen vaikutus työn sujuvuudelle ja onnistumiselle.

Kehittämisideat

Tasavertaisuuden näkökulmasta olisi perusteltua, jos lähtisimme seuraavaksi yhdessä ryhmän kanssa tekemään uudelleen kahvilaa siten, että olisimme kaikki ryhmän tasa-arvoisia jäseniä sekä vapaaehtoisia toimijoita, joista jokainen voisi tuoda osaamisensa ja ajatuksensa esille. Kyseisen ryhmän kanssa Ravintolapäivään uudestaan osallistumalla jokainen tietäisi jo valmiiksi, missä toiminnassa olemme yhdessä mukana. Emme olisi enää ryhmäläisiä tai ohjaajia kuten tässä projektissa olimme, vaan toisiimme verrattuna tasa-arvoisia toimijoita.

Kehittämisideana voitaisiin kokeilla, miten vapaaehtoiseksi valikoituminen ja rekrytointi voisi tapahtua eri tavalla ja eri lähtökohdista. Osallistujat voisivat olla toisilleen ennalta vieraita ja osallistumisen perusteluna voisi olla aikaisempi osaaminen. Työtoimintapalveluissa voitaisiin saada ideoita soveltamalla monipuolista kokemusta asiakaspalvelutilanteista. Yhteistyö voisi olla alusta saakka tiiviimpää ravitsemusalan yhteistyökumppanin tai -kumppaneiden kanssa.

Ravintolapäivän taustatiimissä oltiin alusta lähtien kiinnostuneita ja innostuneita projektimme ideasta ja onnistumisesta. Työmme lähestymistapa osallistujien ja ravintoloitsijoiden aktivoimiseen tuki osaltaan myös ajatusta, jossa halutaan kehittää toimijuutta ja sen toteutumista monipuolisesti ja tasavertaisesti. Yhteistyö Ravintolapäivän taustatiimin kanssa oli ajatusten ja ideoiden jaka-

mista. Projektimme ajatusta voitaisiin jatkossa kehittää toiminnanmalliksi asiakasryhmille, joiden osallistumisen mahdollisuus tarvitsee tukea.

Opinnäytetyömme yksi tavoite oli antaa työelämälle toimintamalli, joka mahdollistaa osallistumisen yhteiseen tapahtumaan. Toteutumista arvioimalla ja palautteen perusteella voimme todeta, että samanlaisella työpanoksella ja tiiviimmällä aikataululla olisi mahdollista suunnitella ja toteuttaa oma kahvila tai ravintola ja osallistua Ravintolapäivään. Tämän lisäksi toiminta voisi olla osana ryhmäläisten arkea ja näin ollen aikataulu voisi olla tiiviimpi ja tapaa-
miskertoja voisi olla vähemmän. Entuudestaan tuttu ohjaaja voisi miettiä jokaiselle ryhmäläiselle yksilöllisiä tavoitteita ryhmätoiminnan lisäksi. Toisaalta vapaaehtoistoiminnassa voidaan työskennellä omista lähtökohdista ilman varsinaista tavoitteellisuutta. Toivomme, että Ravintolapäivä-projekti toimii innostavana esimerkkinä ja sen lähtökohtia ja menetelmiä voidaan hyödyntää myös muissa ajankohtaisissa tapahtumissa, joihin halutaan osallistaa ja osallistua joko yksin tai ryhmässä.

8 LÄHTEET

AAIDD n.d. American Association on Intellectual and Development Disabilities. Viitattu 20.8.2012. <http://www.aidd.org>

Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi.

Duffy, S. 2006. Keys to Citizenship. A guide to getting good support for people with learning disabilities. Brikenhead: Paradigm Consultancy& Development Agency Ltd.

Eriksson, S. 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot. Vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 3/2008. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Harju, A. 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliiton Kansalaisfoorumi.

Harju A. 2005. Aktiivisen kansalaisuuden sisältömäärittely. Artikkel. Kansalaisfoorumi. Sivistysliitto ry. Viitattu 30.9.2012. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/aktiivisen_kansalaisuuden_sisaltomaarittely/

Harju, A. 2004. Osallisuus. Artikkel. Viitattu 10.7.2011. <http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html>

Hintsala, S. 2012. Tuettu päätöksenteko ja henkilökohtainen budjetointi. Teemapäivä Jyväskylässä 26.1.2012 Järjestäjänä K-S Vammais-Kaste hanke. Viitattu 25.9.2012

<http://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0C CIQ- FjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.ksshp.fi%2FPublic%2Fdownload.aspx%3FID%3D35361%26GUID%3D%257BBA533B96-842B-41B7-ABC9-8884283D6BB1%257D&ei=2--WUPL-Cq7S4QSMYHwBg&usq=AFQjCNHYj668VHHitBRJCW1t3suMXM0g4w>

Hintsala, S. 2010. Tuettu päätöksenteko. Helsinki. Viitattu 5.10.2012. http://www.sosiaaliportti.fi/File/017f9d89-f59c-41b1-bbc8-a28e67a99b1d/tuettu_paatoksenteko_esitys.pdf

Jämsén, A. 2003. Kaukaa näkee lähelle – sosiaaliala rakentaa osallisuutta. Teoksessa: Sivonen, S toim. 2002. Yhteisö kehittämisen kentällä. Joensuu: Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja. Sarja B, n:o 20.

Karjalainen, J. 2012. Osallisuus. Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen Kaventaja-verkkopalvelu. Viitattu 19.9.2012.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventajafi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry n.d. Esteettömästi osallistumaan. Viitattu 6.11.2012. <http://www.kvtl.fi/fi/esteettomyys/>

Kiiski, P. 2012. Kehitysvammaiset pyörittävät ravintolaa Viini, ruoka & hyvä elämä -messuilla. MTV3. Viitattu 10.10.2012.
<http://www.mtv3.fi/makuja/uutiset.shtml/maailmaa-parantava-pop-up--ravintola-avaa-ovenssa-toissa-ystavia?1628417>

Kivistö, M. 2011. Henkilökohtainen apu ja monimuotoinen osallisuus. Tutkimus vaikeavammaisten osallistumisesta ja osallisuudesta. Ammatillinen lisensiaatin tutkinto. Sosiaalityön erikoistumisopinnot/Hyvinvointipalvelujen koulutusohjelma. Lapin Yliopisto. Viitattu 29.10. 2012.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/76774/Kivist%C3%B6.Mari.pdf?sequence=1>

Kotimaisten kielten keskus. 2012. Kuukauden sana. Viitattu 15.9.2012.
www.kotus.fi Julkaisut, Kielipalstat, Kuukauden sana

Kurki, L. 2006. Sosiokulttuurinen innostaminen. Jyväskylä: Vastapaino.

KVSP Tukena Oy Päivänsäteen palvelukoti. Viitattu 19.9.2012.
<http://www.tukena.fi/download/pdf/esitteet/paivansade.pdf>

L 11.6.1999/731, L 4.11.2011/1112. Suomen Perustuslaki. Viitattu 26.9.2012.<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Laimio, A. & Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyä. Jyväskylä: Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys.

Laitinen, H. 2006. Osallistumisen merkitykset ja mahdollisuudet järjestötoiminnassa. Teoksessa Laitinen, H. (toim.) Tule mukaan. Osallistumisen edellytyksiä järjestötyössä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Niemelä, S. 2009. Alamaisestä kansalaiseksi: kansalaisopinnot ja sivistyspedagogiikka. Teoksessa Filander, K. & Vanhalakka-Ruoho, M.(toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy

Oranen, M. 2012. Lasten osallisuus. Sosiaaliportti. Viitattu: 4.11.2012.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry Viitattu 9.11.2012.
<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1911491/mit%C3%A4+mielt%C3%A4+raporttiCS3.pdf>

PKS-KOKO, Luova pääkaupunkiseutu -hanke .2011.Liite. Viitattu 20.8.2012.
http://www.hel2.fi/Helsinginseutu/Hankkeet/Koko/PKS_Luova_hankekuvaus.pdf

Papunet 2012a. Kuvilla kommunikointi. Viitattu: 26.10.2012.

<http://papunet.net/tietoa/kuvilla-kommunikointi>

Papunet 2012b. Kuvasivut. Ruoanlaitto. Viitattu: 29.11.2012.

<http://papunet.net/kuva/ruuanlaitto/>

Ravintolapaiva.org. 2012 Viitattu 19.9.2012. <http://www.restaurantday.org/fi>

Ravimäkiyhdistys 2012. Salute, Gli Amici! Terveysteksi, Ystävät! Viitattu 20.9.2012.

<http://www.ravimakyhdistys.fi/index.php/ajankohtaista/62-salute-gli-amici-terveydeksi-ystaevaet>

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka – sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Ammattieettinen lautakunta.

Seppälä, H. 2012. Kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn arviointi. Sosiaaliportti. Viitattu: 9.11.2012.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineita/arviointimenetelmia/kehitysvammaisen-henkilon-toimintakyvyn-arviointi/>

Seppälä, H. & Rajaniemi, M 2012. Mitä Kehitysvammaisuus on? Kehitysvammaliitto. Viitattu 15.9.2012. <http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/mita-kehitysvammaisuus-on.html>

Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 18.10.2010. Http://www.vane.to/vampo_verkko.pdf.

Tuominen, K. 2012. Ravintolapäivän tiedotusvastaava. Haastattelu. 4.10.2012.

Varho, A-A. 2011. "KYLÄSSÄ" pop up -suunnittelutoimisto. Lahden Ammattikorkeakoulu, Muotoilu- ja taideinstituutti, Sisustusarkkitehtuuri Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK). Viitattu 19.9.2012. Theseus: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011112615682>

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Tampere: Gaudeamus Kirja.

Vehmanen, M. & Vesa, L. 2012. Minun elämäni. Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisusarja 3/12/2012. Kehitysvammaisten tukiliitto ry.

Virtanen, H. 2008. Selkokielen käsikirja. Helsinki.

Vilkka, H. 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö. Luentomateriaali. Viitattu 20.7.2012. http://vilkka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. 2009. Suomen YK-liitto.

9 LIITTEET

Liite 1. Ravintolapäivä-projektin aikataulu 2012

Ravintolapäivä-projektin aikataulu 2012	
Helmikuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • opinnäytetyön aihe ja idea
Huhtikuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • työelämän yhteyshenkilön kanssa yhteistyöstä sopiminen • aikataulun ja budjetin suunnittelu
Toukokuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • yhteydenotto Ravintolapäivän taustatiimiin • yhteistyökumppaneiden kartoitusta • 22.5.2012 ryhmän rekrytoiminen
Kesäkuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • 26.6.2012 1. ryhmätapaaminen; teemojen valinta • median esitiedottaminen • rahoituksen hakeminen
Heinäkuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • ravintola-alan yhteistyökumppaneiden tapaaminen (Keski-Suomen Martat ry, Päivänsäteen keittiö, ravitsemusalan asiantuntija) • median tiedottaminen • kahvilan paikan kartoittaminen • budjetin vahvistuminen
Elokuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • 1.8.2012 2. ryhmätapaaminen; kahvilan annosten valinta • 8.8.2012 3. ryhmätapaaminen; kahvilan ympäristöön tutustuminen, nimen valitseminen -> kahvilan paikan varmistuminen • 15.8.2012 4. ryhmätapaaminen; asiakaspalvelu ja työtehtävät • raaka-aineiden hankinta ja mustikoiden kerääminen • 18.8.2012 5. ryhmätapaaminen; kahvilatuotteiden valmistaminen • Facebookin ja ravintolapaiva.org-sivuston kautta tiedottaminen • 19.8.2012 Ravintolapäivä
Syyskuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> • palautteen kerääminen ryhmältä sekä työelämän yhteistyökumppanilta • ryhmän kiitosillallinen

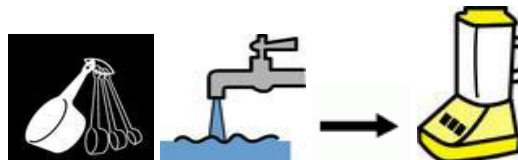
Liite 2. Marjasmoothien valmistuksen kuvallinen resepti

Marjasmoothie

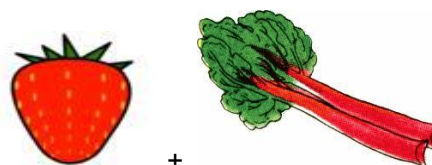
Laita essu päälle ja pese kädet

Laita mehua tehosekoittimeen 1-2 dl

Lisää mansikoita ja raparperia 4 dl

Lisää 1 dl viinimarjoja

Lisää tehosekoittimeen ½ dl sokeria + lisäsokeri

Laita myös ½ dl kaura

Käynnistä tehosekoitin numero 1
(Papunet. 2012b soveltaen)

kun valmis laita jääkaappiin

Liite 3. Kuvaus- ja haastattelulupa

Kuvaus- ja haastattelulupa

Osallistumme Ravintolapäivään omalla ravintolalla.

Ravintolapäivä on kiinnostava tapahtuma.

Siksi lehtien ja radion toimittajat

voivat haluta haastatella meitä

ja ottaa meistä valokuvia.

Tämä kuvaus- ja haastattelulupa on voimassa 31.12.2012 asti.

Lupa koskee ainoastaan Ravintolapäivään osallistumista

ja sitä varten valmistautumista.

Raksita sinulle sopiva vaihtoehto:

- Annan luvan käyttää valokuviani ja mitä olen sanonut liittyen minun osallistumiseeni Ravintolapäivään radion, lehden tai television tekemässä haastattelussa.

- En anna lupaa käyttää kuviani ja kertomaani missään mediassa.

Työskentelymme Ravintolapäivää varten

on myös osa Miisa Sankilan

ja Maiju Kolehmaisen opinnäytetyötä.

Teemme työskentelystämme raportin,

jossa kuvaamme mitä olemme yhdessä tehneet.

Raportissa voimme käyttää myös

Valokuvia siitä mitä olemme tehneet.

Raksita sinulle sopiva vaihtoehto:

- Annan luvan käyttää valokuviani ja mitä olen sanonut liittyen osallistumiseeni Ravintolapäivään Miisan ja Maijun opinnäytetyön raportissa.

- En anna lupaa käyttää kuvia joissa olen enkä mitään mitä olen sanonut Miisan ja Maijun opinnäytetyön raportissa.

Päivämäärä Allekirjoitus

Liite 4. Palautekysely työelämän yhteistyökumppanille sivu 1

Palautekysely Ravintolapäivä-projektista

Toivomme palautetta ja ajatuksiasi omasta sekä työyhteisösi näkökulmasta koskien Ravintolapäivä-projektia. Palautteenne pohjalta voimme arvioida työskentelymme onnistumista ja tavoitteiden toteutumista. On mahdollista, että käytämme otteita palautteestanne opinnäytetyömme raportissa. Noudatamme palautteen käsittelyssä salassapitovelvollisuutta. Jos et kuitenkaan halua, että palautteesi lainauksia tulee kirjalliseen työhön, laitathan maininnan siitä lomakkeen loppuun.

1. Työskentelymme tavoitteena oli mahdollistaa kehitysvammaisen henkilön osallistuminen Ravintolapäivään aktiivisena toimijana. Miten se mielestäsi toteutui?

2. Tavoitteenamme oli myös edistää kehitysvammaisen henkilön tasa-arvoisuutta omassa yhteisössä ja kaupunkiyhteisössä Ravintolapäivään osallistumalla.

Miten mielestäsi tämä toteutui?

3. Millaisia vaikutuksia Ravintolapäivä-ryhmän työskentelyllä oli
a) Ravintolapäivä-ryhmäläisille

b) Koko palvelukodille

c) Työyhteisölle

4. Miten työskentelymme kokonaisuudessaan vastasi ryhmäläisten taitoja ja toimintakykyä?

Liite 4. Palautekysely työelämän yhteistyökumppanille sivu 2

5. Saitko tarpeeksi tietoa

a) aikataulusta _____

b) Ravintolapäivästä _____

c) ryhmäntyöskentelystä ja sen tavoitteista _____

6. Oliko jotain mistä olisit kaivannut lisää tietoa?

7. Missä Ravintolapäivä-projekti onnistui?

8. Mitä Ravintolapäivään valmistautumisessa olisi voinut kehittää?

9. Muita havaintoja ja kommentteja:

Liite 5. Palautekysely ryhmälle

Palautekysymyksiä

Ravintolapäivä-ryhmäläisille Ravintolapäivän ryhmän kanssa tapasimme touko--
-elokuussa 2012 yhteensä kuusi kertaa. Tapaamiskerroilla suunnittelimme yh-
dessä omaa kahvilaa ja valmistauduimme Ravintolapäivään. Me haluaisimme nyt
kuulla millaisia ajatuksia ja muistoja teille on jäänyt yhteisistä tapaamisista ja
itse päivästä, jolloin Kellarikahvila oli. Saat kertoa vapaasti ajatuksistasi, mutta
alle olemme listanneet kysymyksiä, joista voi olla myös apua.

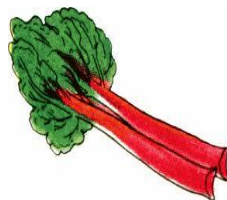
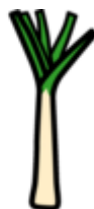
1. Mitä on jäänyt mieleesi yhteisiltä tapaamiskerroilta?
2. Ymmärsitkö, mitä Ravintolapäivä tarkoittaa?
3. Saitko kertoa oman mielipiteesi tapaamiskerroilla?
4. Tiesitkö mitä sinulta odotettiin ja mikä oli sinun tehtävä Kellarikahvissa?
5. Mietityttikö sinua jokin tapaamiskerroilla tai Kellarikahvilassa?
6. Millaista Kellarikahvilan annosten valmistaminen sinun mielestäsi oli?
7. Saitko osallistua sinulle mielekkäisiin tehtäviin Kellarikahvilassa?
8. Oliko jokin tehtävä tai asia sinusta liian vaikea?
9. Mikä sinusta oli parasta Kellarikahvilassa?
10. Olisitko halunnut tehdä jonkin asian toisin Kellarikahvilassa?
11. Osallistuisitko uudestaan Ravintolapäivään omalla ravintolalla tai kahvilalla?
12. Missä sinä omasta mielestäsi onnistuit Kellarikahvilassa?

Iso kiitos vastauksistasi!

Liite 6. Kellarikahvilan asiakkaiden palautekysely sivu 1.

Makubingo

Arvaa ja ympyröi smoothiesta
maistamasi maut:

Liite 6. Kellarikahvilan asiakkaiden palautekysely sivu 2

Anna palautetta Kellarikahvilasta!

Ympyröi sopivin vaihtoehto

Kommentteja ja ajatuksia Kellarikahvilasta:

Kiittäen Kellarikahvilan porukka!

Oikeat vastaukset bingoon: mansikka, raparperi, viinimarja, kaura

LIITE 7 Esitiedote medialle

Omalla ravintolalla osallisuutta!

Ravintolapäivä on koko kansan karnevaali

Sadonkorjuun herkullisimpaan aikaan 19. elokuuta vietetään taas kansalaiskarnevaalia eli Ravintolapäivää. Tuolloin kotikutoisia ravintoloita syntyy kuin sieniä sateella, niin myös Jyväskylässä. Pop-up ravintoloita ilmoittautuu joka kerta tuhansia lisää ympäri maailmaa levittäen herkkujen ilosanomaa.

Mutta onko ravintolapäivä todellisuudessa kaikkien kansalaisten karnevaali? Onko kaikilla mahdollisuus osallistua? Omaehtoisesti osallistuminen ei ole kaikille yhteisömmen jäsenille itsestään selvää ja toimijana oleminen vaatii tukea ja ohjausta. Tulevana elokuun ravintolapäivänä mukana on myös ravintola, jonka taustalla on ryhmä Jyväskyläläisiä kehitysvammaisia aikuisia. He ideoivat ja toteuttavat oman ravintolan vapaa-ajallaan. Ravintolapäivän tempaus on heille toimijoina herkullinen mahdollisuus osallistua kansalaistoimintaan omia ideoita ja taitoja hyödyntäen.

Ravintolapäiväryhmän ohjaamisesta vastaa kaksi sosionomiopiskelijaa Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta yhdessä ryhmäläisten lähi-ihmisten kanssa. Ravintolapäivän tempaus on osa opiskelijoiden opinnäytetyötä. Tavoitteena on mahdollistaa kehitysvammaisten henkilöiden osallistuminen toimintaan ihmisiltä ihmisille, jossa korostuu yhdessä tekeminen ja toimiminen. Ajatuksena on että ruoan siivittämänä syntyisi aitoja kohtaamisia ihmisten välille ja arvokkaita kokemuksia jakamisesta ja vastaanottamisesta.

Ravintolapäivän ryhmä työskentelee parhaillaan suunnitellen ja harjoitellen elokuun h-hetkeä varten. Ravintolan nimi, paikka ja tarkemmat tiedot varmistuvat elokuun alussa, jolloin ryhmä työskentelee tiiviimmin.

Lisätietoja:

Miisa Sankila

Maiju Kolehmainen

LIITE 8 Sähköpostitiedote Kellarikahvilasta

Ravintolapäivänä Toivolan Vanhalla Pihalla Kellarikahvila kello 13-16

Jyväskylän keskustan läheisyydessä sijaitsevan idyllisen Toivolan Vanhan pihan kellariin pystytetään sunnuntaina 19.8. oma kahvila Kellarikahvilassa on tarjolla sadonkorjuun innoittamia ja itse valmistettuja kahvilaherkkuja.

Ravintolapäivä on koko kansan karnevaali

Sunnuntaina 19. elokuuta vietetään jälleen kansalaiskarnevaalia eli Ravintolapäivää. Tuolloin kotikutoisia pop-up -ravintoloita syntyy kuin sieniä sateella, levittäen herkkujen ilosanomaa, myöskin Jyväskylässä. Kellarikahvilan taustalla on ryhmä vapaaehtoisia kehitysvammaisia aikuisia. Ravintolapäivän tempaus on heille toimijoina herkullinen mahdollisuus osallistua kansalaistoimintaan omia ideoita ja taitoja hyödyntäen. Kellarikahvilan ryhmä työskentelee parhaillaan suunnitellen ja harjoitellen sunnuntain h-hetkeä varten.

Kauden antimien mukainen herkkuvalikoima on perinteikäs ja yksinkertaisuudessaan houkutteleva Tule maistelemaan luomukahvin kanssa mustikkapiirakkaa, Punaista marjasmoothieta sekä nostamaan Maljan Elokuulle! Tapahtumapaikan osoite on Cygnaeuksenkatu 2, 40100 Jyväskylä. Kellarikahvilaon auki kello 13-16. Herkkuja on varattu noin 100 hengelle. Lämpimästi tervetuloa!

Lisätietoja:

<https://www.facebook.com/events/426764584032254/>

<http://www.restaurantday.org/fi/find/>

Miisa Sankila ja Maiju Kolehmainen

Kellarikahvilan ryhmän ohjaamisesta vastaa kaksi sosionomiopiskelijaa Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta yhdessä ryhmäläisten lähi-ihmisten kanssa. Ravintolapäivän tempaus on osa opiskelijoiden opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on mahdollistaa kehitysvammaisten henkilöiden osallistuminen toimintaan ihmisiltä ihmisille. Ajatuksena on, että ruoan siivittämänä syntyisi aitoja kohtaamisia ihmisten välille sekä arvokkaita kokemuksia jakamisesta ja vastaanottamisesta.